JÖNKÖPING UNIVERSITY
School of Education and Communication

Stridslystna vildar eller offer av brittisk överhöghet?

En kritisk diskursanalys av svenska och brittiska tidningsartiklars skildringar av kolonialt motstånd av Matabele

KURS: *Historia för ämneslärare IIIc, 76–90 hp*

PROGRAM: *Ämneslärarprogrammet med inriktning mot gymnasieskolan (Hi)*

FÖRFATTARE: *David Barassa*

EXAMINATOR: *Anders Dybelius*

TERMIN: *HT/2023*

JÖNKÖPING UNIVERSITY
School of Education and Communication

Uppsatskurs, 15 hp
Historia för ämneslärare, IIIc
HT23

Abstract

It is apparent that a distinguishable aspect of the colonial discourse that occurred in the west during parts of the 19th and 20th century were the establishment of a certain colonial mindset that Edward Said called *Orientalism.* However, this colonial discourse and mindset varied among European powers and evolved based on the nation´s colonial history and contemporary imperial ambition. It is therefore the purpose of this essay to examine and compare British and Swedish news articles relating to the first and second Matabele war in order to understand the corresponding colonial discourse and what the underlying factors were that shaped it. The questions that will be answered in this essay is therefore: What are the central themes in the portrayal of colonial resistance? What similarities and differences can be found in the Swedish and British newspapers' depiction of colonial resistance? To examine and analyse the colonial discourses this essay has incorporated a critical discourse analysis where the unequal relationship of power is examined and its role in discursive practices is charted. The correlation between power and discursive practices is then analysed by adopting Edward Said's theory and the accompanying discourse theories by Micheal Foucault that orientalism is based on. Based on previous research that have portrayed a homogeneous European colonial discourse, this essay illustrates the contrast in European colonial discourse by highlighting the distinct characteristics of the colonial discourse that occurred in Swedish and British newspapers in relation to the colonial resistance by the Matabele. These distinct characteristics prove that the European colonial discourse varied and reveals the different degrees of power and how that impacted the construction of colonial discourse in British and Swedish society.

David Barassa
”Stridslystna vildar eller offer av brittisk överhöghet?”, ”Combative savages or victims of British superiority?”
Antal sidor: 35

Sökord: Kolonial diskurs, kolonialt motstånd, kritisk diskursanalys, tidningar, imperialism, kolonialism, Matabele, Storbritannien, Sverige.
Keywords: Colonial discourse, colonial resistance, critical discourse analysis, newspapers, imperialism, colonialism, Matabele, Great Britan, Sweden.

Innehållsförteckning

Inledning 3
Syfte och frågeställning 4
Bakgrund 5
Kolonialism och imperialism 5
Storbritanniens imperialistiska ambitioner 6
Koloniseringen av Afrika och uppror mot brittiska protektorat 6
Sveriges koloniala historia 8
Material och metod 8
Metod 11
Tidigare forskning 12
Teori/Teoretiska utgångspunkter 16
Diskursteori 16
Orientalism 18
Resultat 19
Brittiska tidningsartiklars framställning av Matabele 19
Svenska tidningsartiklars framställning av Matabele 22
Brittiska tidningsartiklars framställning av brittiska soldater/kompaniet 23
Svenska tidningsartiklars framställning av brittiska soldater/kompaniet 25
Syfte och rättfärdigande av striderna enligt brittiska tidningar 26
Syfte och rättfärdigande av striderna enligt svenska tidningar 28
Analys och slutdiskussion 30
Käll- och litteraturförteckning 38

Inledning

Det är tydligt att den diskurs som rådde i Europa under stora delar av 1800-talet och 1900-talets första halva, speciellt bland kolonialmakterna, präglades av en etablerad bild vad Edward Said, kallar *Orientalism*. Trots att den introducerades som en förklaringsmodell som främst användes för att analysera synen på människor i Asien, så har den utvecklats till att inkludera synen på Afrika. Denna syn på människor utanför västvärlden präglades av generaliseringar och stereotyper och blev snabbt en del av den diskurs som existerade hos bland annat akademiker och författare i väst. Denna diskurs var central vid den europeiska erövringen av Afrika vid slutet av 1800-talet och flera av de generaliseringar och fördomar användes för att rättfärdiga den kolonialism som utfördes.[1] Orientalism, som kommer diskuteras ytterligare vid ett senare kapitel, innebär att uppmärksamma den europeiska representation av kolonier och dess invånare och hur representationen bidrog till en etablerad bild av "vi" och "dem" med syftet att bibehålla kolonialmakternas kontroll över deras kolonier.[2] Något som möjliggjordes av att europeiska kunskap om icke-européer präglades av subjektiva framställningar som påverkades av kulturella fördomar.[3]

Den koloniala diskurs som bedrevs kan inom flera aspekter kopplas till imperialistiska ambitioner och har därmed resulterat i att imperier som Storbritannien och deras diskurs har blivit utgångspunkten för flera studier. Dessa har i många fall baserats på reseskildringar från till exempel europeiska missionärer eller rapporter från koloniadministratörer. Dock finns det till viss del en brist på studier som undersöker den koloniala diskurs som var allmänt förekommande hos kolonialmakterna och därför finns det behov för vidare forskning som fokuserar på den allmänna och genomgående diskursen i kolonialmakternas samhälle. Bristen på studier om kolonial diskurs blir ytterligare problematisk eftersom den lider brist på studier om den kolonial diskurs i icke-koloniala västmakter, vilket möjliggör en jämförelse av diskursernas karaktär. För att kunna undersöka och analysera diskursen kring kolonialism bland kolonialmakter är dagstidningar ett passande material att utgå från för att få ett bredare förståelse för diskursen som sprids genom samhället, speciellt eftersom de återger de politiska och sociala synsätt som var dominerande och hade störst inflytande vid en viss tidpunkt.[4] Med hjälp av dagstidningar som utgångspunkt i diskursen kring kolonialism synliggörs det långtgående problemet för forskning om koloniala Afrika, vilket är att inom media är Afrika

[1] Edward Said, *Orientalism,* (Stockholm: Ordfront,2016), 65-66.
[2] Ania Loomba,*Colonialism/postcolonialism,* 3 uppl.*(*London: Routledge,2015), 61.
[3] Said, *Orientalism*, 117.
[4] John Tosh, *Historisk teori och metod*, 3 uppl. (Lund: Studentlitteratur, 2011), 109–110.

bland den minst inkluderade och behandlade regionen i världen.[5] Därmed är det viktigt att uppmärksamma de tidningar och artiklar som behandlar koloniala Afrika och synliggöra att trots bristande rapportering går det att uttyda en tydlig kolonial diskurs.

Som nämnt tidigare och som kommer diskuteras i ett senare kapitel finns det flera studier där den koloniala diskursen undersöks och analyseras. Däremot utgår dessa från den diskurs som bedrevs av kolonialmakter och det finns därmed en avsaknad av diskursanalyser som behandlar kolonial diskurs hos europeiska länder som inte tog del i kolonisering av Afrika. Därför är inkluderingen av Sverige i denna uppsats relevant för att kunna undersöka hur imperialistiska ambitioner påverkade den koloniala diskursen. Eftersom Sverige inte deltog i koloniseringen av Afrika vid 1800-talets andra halva finns det dessutom en brist på studier som undersöker hur svenska tidningar rapporterade processen. Istället präglas svenska studier angående kolonialismen i Afrika av ett postkolonialt tillvägagångssätt, ett tillvägagångssätt som undersöker kolonialismens påverkan[6], där bland annat nutida skildringar av Afrika i svenska tidningar undersöks. En annan postkolonial infallsvinkel som flera svenska studier har tagit är att studera diskursen kring Afrika genom att undersöka svenska läromedel som använts genom historien och analysera hur Afrika har framställts. Slutligen finns det en allmän brist på komparativa aspekter inom studier som behandlar kolonial diskurs. De komparativa studier som genomförts har i vissa fall jämfört en kolonialmakts diskurs angående olika kolonier eller jämfört diskursen bland olika kolonialmakter i koppling till samma koloni. Det som däremot saknas är ett komparativt förhållningsätt där svensk och brittisk kolonialdiskurs jämförs och analyseras. Detta tillvägagångssätt bidrar därmed till en bredare förståelse för den koloniala diskursen i Europa genom att jämföra Storbritannien, som var ett långt etablerat imperium med växande imperialistiska ambitioner, med Sverige som hade lämnat sina kolonier och imperialistiska ambitioner bakom sig.

Syfte och frågeställning

Målet med denna uppsats är att med hjälp av tidningsartiklar utveckla människors förståelse för de centrala aspekter som präglade tidningarnas olika skildringarna av kolonialt motstånd och vilka faktorer som påverkade dem. Med hjälp av denna utvecklade förståelse kommer studien sedan undersöka hur svensk och brittisk diskurs kring kolonialt motstånd i Matabele kan förklaras med hjälp av en kritisk diskursanalys. Syftet med denna studie är därmed att

[5] Faustin Chongombe Djongana, "Africa through British Eyes: The Changing Representation of the D.R. Congo in the London Times, 1885-2006." (diss, Swansea University,2012), 76.
[6] Loomba, *Colonialism/postcolonialism*, 38

genomföra en kritisk komparativ diskursanalys av brittiska och svenska tidningsartiklars framställningar av den afrikanska folkgruppen Matabele i samband med deras koloniala motstånd vid slutet av 1800-talet. För att beskriva, jämföra och analysera diskursen kommer följande frågar att besvaras i uppsatsen:

- Vilka teman är centrala vid skildringarna av Matabeles koloniala motstånd?
- Vilka likheter och skillnader går det att uttyda i svenska och brittiska tidningsartiklar angående framställningen av Matabeles koloniala motstånd?

Bakgrund

För att förstå de aspekter som formade de koloniala diskurserna är det nödvändigt att redogöra centrala historiska begreppen, samt förklara Storbritanniens och Sveriges koloniala historia och imperialistiska ambitioner.

Kolonialism och imperialism

Kolonialism och imperialism är begrepp som ofta används synonymt men det finns dock distinkta skillnader som gör att dessa begrepp behöver skiljas åt. Kolonialism kan definieras som erövring och kontroll över andra människors land, råvaror och tillgångar. Men denna process innefattar inte endast den europeiska expansionen in i Asien, Afrika och Amerika från 1500-talet och framåt.[7] Den mer moderna kolonialismen som började på 1800-talet kan inte separeras från tidigare exempel av kolonialism men samtidigt präglades den moderna kolonialismen av en ny och annorlunda kolonial praxis som påverkade världen på ett sätt som tidigare kolonialism inte hade.[8]

Det finns många faktorer att analysera för att skilja på tidigare och modern kolonialism men den avgörande faktorn som urskiljer tidigare kolonialism och modern europeisk kolonialism kan kopplas till europeisk kapitalism. Den centrala skillnaden kan därmed förklaras av det faktum att tidigare kolonialism ägde rum innan etableringen av kapitalism, medan modern kolonialism i Västeuropa etablerade sig jämsides med kapitalismen. Kolonierna skiljdes sig geografiskt, socialt och kulturellt men under 1800-talet finns det en central aspekt som förenar dem. Samtliga blev offer för Europas expansionistiska ambitioner som drevs av en stäva efter ökad makt och inflytande. Denna period som startade efter 1870 beskrivs ofta som ”imperialismens tidsålder”.[9] Imperialism innefattar en relation mellan en serie av politiska och

[7] Loomba,*Colonialism/postcolonialism,* 20.
[8] Loomba, *Colonialism/postcolonialism,* 21.
[9] Lars Magnusson, *Teorier om imperialism och globalisering*, 3uppl. (Stockholm: Prisma,2002),20.

ekonomiska utvecklingar och utspelar sig i interaktioner mellan olika länder och stater. Denna period vid imperialismens början kännetecknades av rasism och diskriminering som grundade sig i tanken om "white man´s burden"[10]. Trots denna syn var frågan om kolonisering mycket debatterad vid mitten av 1800-talet och diskussioner om huruvida kolonial erövring skulle gynna fosterlandet blev en central samhällsfråga. [11]

Storbritanniens imperialistiska ambitioner

Denna attityd skulle däremot förändrats drastiskt på en kort period och redan vid 1870 skulle kolonialmakterna medverka i en omfattande och våldsam kolonial erövring som resulterade i förändringar och konflikter som fortfarande påverkar världen, vilket är möjligt att se i den rådande konflikten i den tidigare franska kolonin Mali. Men den här koloniala expansionen utformades på ett annorlunda sätt jämfört med tidigare koloniala erövringar. Det främsta syftet med tidigare kolonial erövring var att upprätta så kallade "informella imperier" som kännetecknades av upprätthållningen av lönsamma handelsstationer. Men under 1800-talet kom dessa att ersättas av skapandet av "formella imperier".[12] Den snabba förändringen och stigande ambitionen för kolonial utökning resulterade i en systematisk erövring av flera områden i Afrika, exempelvis Uganda och Botswana. Storbritannien började snabbt växa som imperium och hade vid slutet av århundradet annekterarat territorier som omfattade cirka en tredjedel av imperiets totala landmassa och en fjärdedel av den totala befolkningen.[13] Dåvarande brittiska akademiker såg kolonismen som en gynnsam process som skulle innebära en expansion av brittiska områden som erbjöd bosättning men innebar också en ökad representation av Storbritanniens makt. Däremot drevs inte den koloniala expansionen främst av tankar om bosättning i kolonierna utan den koloniala expansionen ansågs även som ett medel för utvecklingen av en förstärkt politisk och militär styrka.[14]

Koloniseringen av Afrika och uppror mot brittiska protektorat

Koloniseringen av Afrika var en process som trappades upp på 1870-talet och involverade flera europeiska stormakter.[15] Syftet och motivering för erövringen av Afrika skiljde sig mellan de europeiska kolonialmakterna men början av 1870-talet präglades av en stämning av konkurrens

[10] Vilket var ett synsätt som präglade västvärldens samhällen där de ansåg att det var västvärldens ansvar att "civilisera" samhällen och kulturer som ansågs vara underlägsna. Brett Bowden,*The Empire of Civilization : The Evolution of an Imperial Idea*, (University of Chicago Press, Chicago,2009), 16.
[11] Emanuele, Saccarelli och Latha Varadarajan. *Imperialism Past and Present*. (New York: Oxford University Press, 2015), 26.
[12] Magnusson, *Teorier om imperialism och globalisering*, 22.
[13] Saccarelli och Varadarajan. *Imperialism Past and Present*, 28–29.
[14] Saccarelli och Varadarajan. *Imperialism Past and Present*, 30.
[15] John Iliffe, Gunnar Sandin och Ann Schlyter, *Afrika: historien om en kontinent*, (Lund: Historiska media, 1997), 248.

i Västeuropa, angående koloniala besittningar, vilket lade grunden till den imperialistiska ramen som nu existerade.[16] Ett centralt syfte för koloniseringen av Afrika var förhoppningar om att anskaffa stora förmögenheter genom erövring eftersom européer ansåg att det fanns stora rikedomar i Afrika efter bland annat upptäckten av guld i Sydafrika och gummi och elfenben i Kongo.[17] Afrikanerna i de protektorat och kolonier som etablerades var i flera fall splittrade angående kolonisering. Trots att de afrikanska staterna ville vara oberoende och bevara så mycket makt som möjligt, accepterade vissa afrikanska stater och folk europeisk kontroll. Resonemanget för detta var att flera afrikanska folk och regioner ansåg att ett europeiskt protektorat skulle innebära beskydd från strid med andra grupper i närliggande områden. Däremot delade inte alla afrikanska stater denna åsikt och gjorde därmed motstånd eftersom de ansåg att de inte kunde bevara sin livsform under europeisk kontroll och resulterade i kolonialt motstånd av de afrikanska rikena Buganda (Uganda) och Ashanti (Ghana). Dessa motstånd uppstod bland urbefolkningen och ledde till hårt motstånd mot de brittiska trupperna och eskalerade till konflikter som för Ashanti skulle resultera i flera omfattande krig.[18]

En annan omfattande konflikt som uppstod efter afrikanskt motstånd mot brittisk expansion i Afrika inträffade i Ndebeleriket (Matabele-nationen) och resulterade i flera strider mellan 1893–1894 och 1896–1897. Bakgrunden till striderna grundar sig i upptäckten av guld i Sydafrika som innebar att de brittiska ambitionerna i södra Afrika ökande, vilket ledde till att 1890 uppmuntrades Cecil Rhodes att skicka in en expedition i Sydrhodesia för att förhoppningsvis hitta guld.[19] Matabele-folket som befann sig i Sydrhodesia försökte samexistera med Rhodes och det brittiska kompaniet men tvingades till krig 1893 efter brittisk aggression till följd av Matabele krigarnas militans. Det brittiska kompaniet motiverade kriget som nödvändigt för att skydda flera shonafolk som betraktade britterna som beskyddare mot Matabele och deras aggression.[20] Tre år efter Matabele förlust mot Rhodes och kompaniet i Sydrhodesia startade Matabele en revolt 1896.Varav det tidigare kriget hade endast involverat en del Matabele-folk hade beslagningen av jord och boskap, samt vita polisers involvering i

[16] Basil Davidson och Maj Frisch, *Afrikas historia: grunddrag och konturer, (*Stockholm: Rabén & Sjögren, 1969), 228.
[17]Iliffe, Sandin och Schlyter, *Afrika: historien om en kontinent*, 251-252.
[18] Iliffe, Sandin och Schlyter, *Afrika: historien om en kontinent*, 257.
[19] Iliffe, Sandin och Schlyter, *Afrika: historien om en kontinent*, 251.
[20] Iliffe, Sandin och Schlyter, *Afrika: historien om en kontinent*, 254.

Jamesonräden i slutet av 1895, resulterat i att fler matabelestyrkor som inte deltog i kriget 1893 nu mobiliserade sig och belägrade staden Bulawayo.[21]

Sveriges koloniala historia

Sveriges historia skiljer sig avsevärt från Storbritanniens i avseende till kolonialism. Däremot innebär inte detta att Sveriges historia präglas av en avsaknad av kolonier. Sveriges koloniala historia startade på 1600-talet, vid en tid då flera europeiska stormakter redan hade införskaffat transoceana kolonier. Till skillnad från många andra europeiska stormakter var Sveriges koloniala historia kortlivad och begränsad till ett fåtal kolonier som i flera fall var en svensk koloni under en kort period. Dessa kortlivade kolonier var Nya Sverigekolonin (1638–1655) i Nordamerika och Cabo Corso (1649–1663) i Afrika. Etableringen av dessa kolonier grundade sig i likartade ekonomiska ambitioner som präglade andra europeiska nationers koloniala verksamheter och medförde att den svenska statsledning sanktionerade svenska handelskompaniers upprättande av handelsstationer. Däremot innehåller inte Sveriges koloniala historia endast dessa kortvariga kolonier. Den innehåller även den mer långvariga kolonin Saint- Barthélemy (1784–1878) i Västindien som överlämnades av Frankrike till Sverige. [22] Trots stundvis ekonomisk blomstring ansåg den svenska staten att Saint- Barhélemy och Nya Sverige vara misslyckade kolonier och utan större påverkan på världshistoriens gång.

Material och metod

Det material som jag har använt för att undersöka, jämföra och analysera den koloniala diskursen är brittiska och svenska tidningsartiklar som behandlar Matabeles koloniala motstånd. Anledning till att brittisk diskurs jämförs med svensk diskurs är att Sverige inte var en kolonialmakt och därmed präglas inte deras diskurs av kolonialismens ideologiska discipliner. Således har undersökningen inkluderat svenska och brittiska tidningsartiklar som behandlar första Matabelekriget (1893–1894), andra Matabelekriget (1896–1897). Dessa exempel av kolonialt motstånd har valts att inkluderas eftersom de är omfattande och våldsamma motstånd i Afrika som varade i flera månader och därmed resulterade i ett stort antal tidningsartiklar som behandlade motstånden. Dessutom behandlas just dessa motstånd eftersom de inträffar relativt nära till varandra tidsmässigt.

De urvalen av svenska och brittiska tidningar har genomförts genom att främst se över vilka tidningar som var populära vid de perioderna som ska undersökas. Därefter har tidningarnas

[21] Iliffe, Sandin och Schlyter, *Afrika: historien om en kontinent,* 256.
[22]Hans Norman, ”När Sverige skulle bli kolonialmakt”, *Populär Historia,* hämtad 1 januari,2024.

politiska och ideologiska kopplingar granskats för att garantera att hela samhället representeras genom att inkludera tidningar med varierande politisk och ideologisk tillhörighet. Med dessa aspekter i åtanke har studien inkluderat och undersökt de svenska tidningarna *Dagens Nyheter*, *Göteborgsposten, Stockholms Dagblad* och *Svenska Dagbladet.* Urvalet av de brittiska tidningar har uträttats utifrån samma aspekter som de svenska tidningarna och de brittiska artiklarna som kommer att undersökas och analyseras kommer från tidningarna The *Daily News och London Evening Standard.* Urvalet av samtliga brittiska och svenska tidningar har genomförts utifrån samma kriterier men till följd av ländernas skiljaktiga deltagande i kolonisering av Afrika förekom det synnerligen fler rapporteringar och skildringar av konflikterna med Matabele i de brittiska tidningarna, vilket kan förklaras av att Storbritannien aktivt deltog i striderna med Matabele och var en av de krigförande sidorna. Följaktligen består material i form av tidningsartiklar av fler svenska tidningar än brittiska tidningar för att säkerställa att innehållet i svenska, respektive brittiska artiklar, är likvärdigt.

För att säkerställa att tidningsartiklarna kan representera den diskurs som rådde under tidsperioden har ett urval skett. Detta innefattar ett urval av artiklar som framställer en så saklig och återberättande skildring av Matabelekrigen som möjligt där artiklar som jag efter bearbetning ansåg var tendentiösa exkluderas. Därmed inkluderas endast nyhetsartiklar och reportage i denna studie eftersom de kännetecknas av återberättande skildringar, varav insändare och debattartiklar grundar sig i personliga åsikter. Tidningsartiklar har valts som källmaterial för denna uppsats eftersom de har ett omfattande värde för vetenskaplig forskning inom många fält och de är tillämpningsbara inom historievetenskap. De har ett unikt värde eftersom de återger de politiska och sociala synsätt som var dominerande och hade störst inflytande vid en viss tidpunkt. De medför även ett relevant källmaterial med tanke på att de erbjuder dagliga rapporter om händelser och hur de utvecklas, samt att de i flera fall var den enda samtida skriftliga registrering av en händelse.[23] Det är dock väsentligt att framföra de källkritiska aspekter som påverkar källmaterialet som används i denna uppsats. Den främsta källkritiska faktorn med tidningsartiklar som källmaterial är att artiklarna är andrahandskällor som endast återger vad förstahandskällor beskriver. Detta är däremot inte ett problem för denna studie med tanke på att både de brittiska och de svenska tidningarna förlitar sig på andrahandskällor och eftersom syftet är undersöka hur samtliga tidningar skildrar striderna med Matabele, vilket innebär en analys av de förstahandskällor som tidningarna använder. Användningen av andrahandskällor blir ytterligare relevant för denna uppsats eftersom de

[23] Tosh, *Historisk teori och metod*, 109–110.

svenska tidningar som behandlas innehåller brittiska andrahandskällor i form av tidningsartiklar och uttalanden vilket i många fall har kommit från den brittiska nyhetsbyrån Reuters. Svenska tidningars inkorporering av brittiska källor gör det därmed möjligt att jämföra och analysera hur de brittiska och de svenska tidningarna använder liknande källor för att framställa Matabele och striderna med dem.

Ett urval har även utförts angående vilka tidningar som ska bearbetas och således representera den rådande diskursen. Det gemensamma urvalet för både de brittiska och de svenska tidningarna är att de var inflytelserika och populära, samt att både liberala och konservativa tidningar är inkluderade. För att undersöka den brittiska diskursen har ett urval av två brittiska tidningar genomförts där både den liberala och den konservativa diskursen är representerad. Den liberala tidningen *The Daily News London* grundades 1846 med syftet att konkurrera med dåtidens konservativa tidningar genom att erbjuda ett liberalt alternativ. Tidningen etablerade sig som en av de mest populära dagstidningarna och hade vid slutet av 1800-talet den mest omfattande spridningen av alla liberala tidningar i världen, med en cirkulation av 93,000 upplagor år 1890. Tidningens popularitet grundade sig även i tidningen omfattande rapportering av utrikes-nyheter. Tidningen karaktäriserades även av ett fokus på nyheter som vara relaterade till nationella och internationella angelägenheter, vilket även bidrog till tidningens framväxt.[24] Den konservativa tidningen *London Evening Standard* började publicera år 1827 under namnet *The Standard* och hade vid 1860 även börjat publicera ytterligare en upplaga under namnet *The Evening Standard.* Tidningen var känd för dess rapportering av utrikes-nyheter och nyheter som var relaterade till konst. Tidningen kännetecknades för deras fasta ställning som en konservativ tidning och deras åsikter var väl omdebatterade då tidningen inte var rädd att rikta skarp kritik mot det liberala partiet Labour.[25]

För att även undersöka den svenska diskursen har ett urval av fyra svenska tidningar genomförts där både den liberala och den konservativa diskursen är representerad. Som en av representanterna för den svenska diskursen är tidningen *Dagens Nyheter* inkluderad. Denna tidning var störst i landet 1890 och ansågs vara vänsterns främsta organ. Tidningen karaktäriserades som en radikal liberal profil med en socialpolitisk inriktning.[26] *Göteborgs-*

[24] British Newspaper Archive.”Daily News (London)”.The British Newspaper Archive.Hämtad 3 januari, 2024.https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/titles/daily-news-london
[25] British Newspaper Archive.”London Evening Standard”The British Newspaper Archive.Hämtad 3 januari, 2024.https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/titles/daily-news-london
[26] Karl-Erik Gustafsson och Per Rydén, *Den svenska pressens historia. 2, Åren då allting hände (1830–1897)* (Stockholm: Ekerlid, 2001), 244.

Posten är ytterligare en liberal tidning som är inkluderad i undersökningen. Tidningen tillkom 1858 och skapades med synen att städer behöver flertidningskonkurrens och blev snabbt populärare än andra etablerade tidningar i Göteborg.[27] För att undersöka den allmänna diskursen i Sverige behövde två konservativa tidningar även inkluderas. Därmed är bland annat den konservativa tiden *Svenska Dagbladet* inkluderad som grundades 1884 och hade etablerat sig som en fosterländsk tidning. De legitimerade sin tillkomst genom att uppmärksamma de olika framsteg som hade åstadkommits i samhället och anslöt sig till det nya Centerpartiet, vars politik ställde starka krav på försvarsfrågans lösning.[28] Dessutom är den konservativa tidningen *Stockholms Dagblad* inkluderad. Tidningen startade som småfolkets annonsorgan och deltog sällan i politiska debatter, men tidningens karaktär förändrades efter 1867 och moderniserades. Textavdelningen utökades och tidningen blev hastigt en i hög grad politiskt opinionsbildande organ med omfattande inflytande, framför allt inom landets elit.[29]

Metod

Metoden som denna uppsats har utgått ifrån är en kritisk diskursanalys. Detta val grundar sig i uppsatsens syfte och frågeställningar som är formulerade utifrån en strävan att undersöka kolonial diskurs i västvärlden. Valet av metoden motiveras även av att uppsatsen kommer att bearbeta skildringar av makt och analysera maktrelationer. Det som avgör om en diskursanalys kan anses vara kritisk beror på om syftet med diskursanalysen är att undersöka ojämlika maktförhållanden och följaktligen kartlägga den diskursiva praktikens roll i upprätthållandet av den sociala världen och dess sociala relationer.[30] Uppgiften med en diskursanalys är därmed att uppmärksamma och analysera det som diskuteras, undersöka vem som bedriver diskussionen, analysera deras positionen och åsikter, samt undersöka vilka institutioner som främjar människor att bedriva diskussionerna och vilka som distribuerar det som diskuteras.[31] Utifrån dessa beskrivningar av vad en kritisk diskursanalys innefattar kommer denna uppsats uppmärksamma vem som bedriver diskussionerna och undersöka de åsikter och framställningar som var centrala för diskursen kring Matabelekrigen i Storbritanniens och Sveriges tidningar. Sedan kommer åsikterna och framställningarna analyseras utifrån de existerande maktförhållanden och hur de påverkades av underliggande motiv. För att kunna undersöka detta är det nödvändigt att kartlägga diskursen och därmed har en kategorisering av

[27] Gustafsson och Rydén, *Den svenska pressens historia. 2, Åren då allting hände (1830–1897),* 142.
[28] Gustafsson och Rydén, *Den svenska pressens historia. 2, Åren då allting hände (1830–1897),* 250.
[29] Gustafsson och Rydén, *Den svenska pressens historia. 2, Åren då allting hände (1830-1897),* 140.
[30] Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips, *Diskursanalys som teori och metod, (*Lund: Studentlitteratur,2000), 69.
[31] Michel Foucault, *The History of Sexuality,* (New York: Pantheon Books,1978), 11.

centrala teman i tidningarnas skildringar av Matabelekrigen utförts vid bearbetningen av källmaterialet. Denna kategorisering av centrala teman har genomförts genom att uppmärksamma de gemensamma och genomgående framställningar av dåtida centrala koloniala grundtankar och motiv som de brittiska och de svenska tidningarnas skildringar av Matabelekrigen kännetecknades av. Utifrån den teori som denna studie kommer utgå ifrån och som kommer förklaras ytterligare, grundar sig kategoriseringen av centrala teman i denna studie på idén att alla områden av kunskap är skapade och utgår från förbestämda koder och traditioner[32], vilket innebär att skapandet av Storbritanniens och Sveriges koloniala diskurs bygger på distinkta koder och traditioner.

Ett problem som alla former av kritiska diskursanalyser delar enligt Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips är att gränserna mellan diskursanalysen och analysen av den sociala praktiken inte tydliggörs. Detta resulterar i att bredare sociala praktiker framställs som en bakgrund mot vilken de diskursiva praktikerna utspelar sig i.[33] För att bemöta detta problem kommer de sociala bakgrunderna beskrivas och deras roll i samhället kommer även att uppmärksammas. Således tydliggörs de sociala praktikerna som existerade och gör det möjligt att skilja diskursiva och icke-diskursiva praktiker. Dessutom anmärker Winther Jørgensen och Philips att det inte är uttalet vilka teorier som kan inkorporeras i en kritisk diskursanalys.[34] Däremot beskrivs det att de flesta kritisk-diskursanalytiska tillvägagångssätten delar gemensamma drag och bygger för det mesta på Foucaults diskursteori, vilket även denna uppsats gör. Den skillnad som finns mellan dessa tillvägagångssätt är att många textanalyser är textorienterade och systematiskt analyserar språkbruk som en social praktik i förhållande till den bredare sociala praktiken som diskursen är en del av. Dessa skiljer sig dock från Foucaults tillvägagångssätt då dessa karaktäriseras av mer abstrakta analyser.[35] Denna uppsats förhållning till Foucaults mer abstrakta förhållningsätt kommer redovisas senare i studien.

Tidigare forskning

Omfattande forskning har genomförts som behandlar den diskurs som var central vid skildringar och framställningar av kolonial erövring och kontroll. Forskningen innehåller studier om enskilda kolonialmakters framställning av de områden de kontrollerar och vissa studier har utgått från Europa som en homogen grupp för att fastställa en gemensam diskurs.

[32] Loomba,*Colonialism/postcolonialism,* 52-53.
[33] Winther Jørgensen och Phillips, *Diskursanalys som teori och metod,* 93.
[34] Winther Jørgensen och Phillips, *Diskursanalys som teori och metod,* 95.
[35] Winther Jørgensen och Phillips, *Diskursanalys som teori och metod,* 95.

Oavsett vilken kolonialmakt eller afrikansk koloni som tidigare forskning har utgått från är det tydligt att tidigare framställningar av Afrika har präglats av stereotyper och generaliseringar. Tyvärr kännetecknas även nutida framställningar av Afrika tills viss del av dessa teman, vilket har givit upphov till studier där förändring i diskursen angående Afrika analyseras.

Faustin Chongombe Djongana, docent på St.Paul's University, har genomfört sin studie som ett gensvar till den nutida kritiken om att afrikaner framställs negativt i västvärldens media och analyserar problemet utifrån ett historiskt perspektiv.[36] Detta genomförs genom en behandling av brittisk kolonial diskurs angående Demokratiska Republiken Kongo där författaren analyserar hur framställningen av kongoleser har förändrats från kolonial erövring början till modern tid.[37] Studien använder sig av artiklar från den brittiska tidningen *The Times* för att med hjälp av en innehålls- och diskursanalys undersöka vilka teman som präglade diskursen om Kongo och identifiera förändringar angående bland annat fördomar.[38] Genom att identifiera och undersöka dessa teman som präglade diskursen om Kongo är det möjligt att expandera forskningen kring kolonial diskurs och undersöka om det finns några överskridande teman som kännetecknar diskursen kring Afrika i helhet. Som Djongana uppmärksammar i sin forskning karaktäriserades den koloniala diskursen i Kongo av negativa stereotyper som framställde kongoleserna som ”primitiva” och ”barbarer”[39], vilket efter bearbetning av liknande studier kan notera är allmänt förekommande teman i framställningar av andra afrikanska nationer och deras befolkning. Därmed går det att komma till slutsatsen att den koloniala diskursen som har bedrivits genom historien kan således karaktäriseras av en negativ framställning av Afrika som ofta grundar sig i stereotyper och generaliseringar.

Men för att kunna förstå denna allmänt förekommande framställning behöver frågan ställas om hur texter i västvärlden skapade en begriplig bild av en kontinent vars verklighet ofta var obegriplig för människor i väst, samt vilka antagande som kännetecknade dessa bilder. Dessa frågor har David Spurr, professor på Université de Genève, valt att undersöka för att belysa den retorik som kolonial diskurs grundade sig i.[40] I studien visar Spurr hur omfattande

[36] Djongana, “Africa through British Eyes: The Changing Representation of the D.R. Congo in the London Times, 1885-2006.”1.
[37] Djongana, “Africa through British Eyes: The Changing Representation of the D.R. Congo in the London Times, 1885-2006.”, 5.
[38] Djongana, “Africa through British Eyes: The Changing Representation of the D.R. Congo in the London Times, 1885-2006.”, 92.
[39] Djongana, “Africa through British Eyes: The Changing Representation of the D.R. Congo in the London Times, 1885-2006.”, 75.
[40] David Spurr, The rhetoric of empire: colonial discourse in journalism, travel writing, and imperial administration, (Durham : Duke University Press, 1993), 3.

diskursen var genom att illustrera de olika formerna som den utspelade sig i och delar in diskursen i kategorier och troper som användes för att representera icke-européer. En kategori som diskuteras och som är relevant för denna studie är hur diskursen kring kolonialt motstånd formas. Här har författaren inkorporerat Foucaults teori om diskurs för att synliggöra kopplingar mellan språk och makt och hur de påverkade den koloniala diskursen. Följaktligen kritiserar Spurr den koloniala diskursen eftersom den grundar sig i formationen av ett mönster som därmed strukturerar en begränsad världsbild. Studien uppmärksammar därför vikten av att förstå kolonial diskurs och uppmanar läsare i väst att anpassa en kritisk förståelse av dessa strukturer, vilket är väsentligt eftersom deras läsning av diskursen görs i en position som innehåller dessa strukturer.[41]

Den begränsade världsbilden i väst och hur den reflekteras i media är därmed nödvändig att undersöka eftersom de framställningar som inkluderas i media har en stark påverkan på samhället och en viktig roll i människors skapande av kunskap. Moa Bergsten, student på Örebro Universitet, grundar sin studie i denna problematik och fokuserar på skapandet av världsbilder genom tidningar och medföljande bilder. Genom att använda brittiska tidningar kan Bergsten undersöka den koloniala diskursen genom att analysera vilken världsbild som tidningarna vill framföra. Syftet med studien är därmed att synliggöra skillnader i framställningen av afrikaner och västerlänningar i brittisk media vid slutet av 1800-talet, vilket genomförs med hjälp av en diskursanalys där bilder i en brittisk tidning analyseras. Studien utgår från ett postkolonialt perspektiv för att problematisera den samtida västerländska kunskapstraditionen och använder det som en förklaringsmodell för att synliggöra hur kolonialismen präglas av rasdiskriminering, förtryck och fördomar.[42] Något som studien observerar är att bilderna på afrikaner som är inkluderade i tidningen grundar sig i stereotyper som framställer Afrika som "primitivt" och Väst som "modernt".[43] Denna framställning är central för analysen av resultaten och Bergsten noterar detta som en röd tråd i diskursen och argumenterar att från ett postkolonialt perspektiv har det resulterat i en opposition mellan Väst och Afrika.[44]

[41] Spurr, The rhetoric of empire: colonial discourse in journalism, travel writing, and imperial administration, 185.
[42]Moa Bergsten, "Skildringen av afrikaner: En bildanalys över framställningen av afrikaner och västerlänningar i slutet av 1800-talet i brittiska tidningen PUNCH" (kandidatuppsats, Örebro Universitet, 2022),15.
[43] Bergsten, "Skildringen av afrikaner: En bildanalys över framställningen av afrikaner och västerlänningar i slutet av 1800-talet i brittiska tidningen PUNCH", 34.
[44] Bergsten, "Skildringen av afrikaner: En bildanalys över framställningen av afrikaner och västerlänningar i slutet av 1800-talet i brittiska tidningen PUNCH", 37.

Den negativa framställningen av Afrika har således inte endast varit närvarande under den koloniala eran utan är även något som kännetecknar de framställningar som dagens media gör. I och med att den historiska diskursen angående Afrika som Djongana och framför allt Bergsten har undersökt grundar sig i den dåvarande bristen på kunskap om Afrika är det nödvändigt att undersöka till vilken grad den koloniala diskursen påverkar den nutida diskursen angående Afrika. För att undersöka utveckling av diskursen krig Afrika har Toussaint Nothias, professor på New York University, valt att analysera hur de tidigare kolonialmakterna Frankrike och Storbritannien framställer Afrika i nutida tidningsartiklar. På ett liknande sätt som Djonganas verk grundar sig Nothias studie även i kritik mot media i västvärlden och deras tendens för negativa framställningar av Afrika.[45] Dock har Nothias inkorporerat en mer modern utgångspunkt än både Djongana och Bergsten och har som syfte att baserat på postkoloniala studier undersöka den postkoloniala diskursen angående Afrika som författaren anser karaktäriseras av en negativ representation och som kritiseras för att förlita sig på koloniala stereotyper, bilder och narrativ.[46] För att undersöka om det är en lämplig karaktärisering av västvärldens media genomför Nothias en kritisk diskursanalys av fransk och brittiska media där innehåll och språk analyseras för att kunna karaktärisera diskursen, samt undersöka om den rör sig bortom negativa framställningar.[47]

Internationell tidigare forskning som behandlar kolonial diskurs inkorporerar i många fall kolonialmakter i sina studier för att kunna undersöka den dåvarande diskursen och analysera hur diskursen kan kopplas till den ideologi som var central för kolonialmakterna. Däremot är den svenska forskningen som behandlar kolonisering och kolonial diskurs bristande. Detta är på ett sätt förståeligt eftersom Sverige överlämnade sin sista koloni under samma period som många andra europeiska nationer trappade upp sina imperialistiska ambitioner och delade upp Afrika mellan sig själva. Däremot argumenterar John L.Hennessey, forskare och professor på Lunds Universitet, att det faktum att Sveriges överlämnande av sin koloni sammanfaller med eskalerande imperialistiska ambitioner bland andra europeiska nationer innebär en gynnsam möjlighet att undersöka Sveriges syn på den växande koloniseringen under den globala imperialismens kulmination.[48] Metoden som Hennessey har inkorporerat i sin undersökning gör studien ännu mer relevant för den uppsats som kommer bedrivas här eftersom den består

[45] Toussaint, Nothias, ” Beyond Afro-Pessimism?: British and French Print Media Discourse on Africa.” (diss, University of Leeds,2015),5.
[46] Nothias,” Beyond Afro-Pessimism?: British and French Print Media Discourse on Africa.”, 5.
[47] Nothias,“Beyond Afro-Pessimism? : British and French Print Media Discourse on Africa.”, 5.
[48] John L. Hennessey,” Cutting colonial losses: imperial ideology in media coverage of the 1878 transfer of Saint Barthélemy in Sweden and France”, *Scandinavian Journal of History,*(2023): 1.

av en liknande användning av svenska tidningar. Det som är noterbart och som är väsentligt för att förstå den svenska synen på kolonier är att den svenska pressen inte skönmålade den svenska kolonin utan präglades istället av ett fokus på den omfattande fattigdom och elände som rådde i kolonin.[49] Samtidigt visar studien att svenskar delade den dåvarande europeiska uppfattningen om kolonier som en källa för nationell stolthet men uppmärksammar även att överlämningen av kolonin betraktades som en nödvändighet för att undvika förödmjukelse, speciellt inom den dåvarande koloniala diskursen. [50]

Teori/Teoretiska utgångspunkter

Winther Jørgensen och Phillips förklarar att en kritisk diskursanalys innefattar flera olika teorier för att problematisera relationerna mellan diskursiva praktiker och social och kulturell utveckling. Dessa diskursiva praktiker har en central roll i skapandet av den sociala världen och de relationer den innefattar. Därmed är det väsentligt att uppmärksamma de diskursiva processer som format den sociala världen och hur de har kommit till uttryck i sociala och kulturella sammanhang.[51] Således är relevant att inkorporera teorier om diskurs och hur de formas för att kunna analysera den brittiska och den svenska diskursen. Dessutom är det aktuellt att inkludera Saids teori om orientalism eftersom den är anknuten till diskursteorier och gör det möjligt att undersöka det synsätt som präglade den koloniala expansionen och analysera hur den påverkade formationen av den koloniala diskursen.

Diskursteori

Diskursteori är en teori som bland annat bygger beskrivningar av teoretikerna Ernesto Laclau och Chantal Mouffe. De skriver att diskursteori innefattar de sociala som en diskursiv konstruktion, vilket därmed innebär att alla sociala företeelser kan analyseras med hjälp av diskursanalytiska verktyg.[52] Det genomgripande tankesättet angående diskursteorin är att sociala företeelser är ständigt föränderliga och att dess betydelse aldrig kan fastställas. Därmed innebär diskursanalyser att studera strävan hos olika vetenskapliga fält att etablera en entydighet i det sociala.[53] Dessutom anser Michel Foucault, en filosof och historiker vars teorier har lagt grunden till en stor andel forskning krig diskurser, att implementeringen av

[49] Hennessey," Cutting colonial losses: imperial ideology in media coverage of the 1878 transfer of Saint Barthélemy in Sweden and France", 5.
[50] Hennessey," Cutting colonial losses: imperial ideology in media coverage of the 1878 transfer of Saint Barthélemy in Sweden and France", 1.
[51] Winther Jørgensen och Phillips, *Diskursanalys som teori och metod,* 67.
[52]Winther Jørgensen och Phillips, *Diskursanalys som teori och metod*,31.
[53]Winther Jørgensen och Phillips, *Diskursanalys som teori och metod*,31.

diskurs som teori innebär att behandla diskurser som praktiska handlingar som systematiskt formar de objekt de talar om.[54] Foucault uppmärksammar den roll som idéhistoria har inom teorin och framställer disciplinen som central för att förstå hur diskurser formas. Han skriver bland annat att detta innebär att förstå underliggande historien om de icke-vetenskapliga, ofullständiga och illa grundade kunskaperna som genom världshistoriens gång lyckats uppnå vetenskaplig ställning i samhällets discipliner. Idéhistoria innefattar därmed en förståelse av det samspel av de dolda föreställningar som är i omlopp bland människor, vilket därmed uppmärksammar mellanrummen mellan de diskursiva momenten och de faktorer som format dem.[55]

Det finns flera sätt att angripa diskursteorin, men samtliga bygger på tankesätt som Michel Foucault förespråkade.[56] Foucault ansåg att alla mänskliga idéer och alla områden av kunskap är skapade och utgår från förbestämda koder och traditioner och därmed kan ingen individ vara den enda källan för något yttrande.[57] Dessa idéer förmedlas genom olika metoder av kommunikation som påtvingar dem ett mönster, vilket enligt Foucault resulterar i vad han kallar "diskurs".[58] Det är dessa förbestämda koder och traditioner i samband med kunskapsförmedling som denna uppsats undersöker. Att undersöka diskursen innefattar därmed i denna uppsats att undersöka de metoder av kommunikation som präglar tidningsartiklarnas skildring av Matabelekrigen och analysera hur distinktionen mellan brittiska och svenska kunskapstraditioner resulterar i skiljaktiga mönster av kunskap som påverkar den koloniala diskursen som präglar tidningarna. Uppmärksammandet av dessa kunskapstraditioner och mönster och hur de påverkade diskursen i tidningarna kan förklaras av teorin Orientalism, som tar avstamp i diskursteorin. För att skapa den diskursiva processen om Matabele har denna studie även behandlat Foucaults begrepp "order of discourse", vilket menar att inom varje samhälle är diskursen kontrollerad och förmedlad via specifika metoder med syftet att erhålla makt över diskursens signifikans samtidigt som hot mot diskursen förhindras.[59] I denna uppsats innebär detta att undersöka hur tidningarna kontrollerar diskursen om Matabele och dess signifikans genom att hänvisa till specifika källor och händelser som

[54] Michel Foucault, *Vetandets arkeologi*, (Lund: Arkiv,2002),67.
[55] Foucault, *Vetandets arkeologi*,166–167.
[56] Winther Jørgensen och Phillips, *Diskursanalys som teori och metod*,19.
[57] Loomba,*Colonialism/postcolonialism,* 52-53.
[58]Loomba,*Colonialism/postcolonialism,* 55.
[59] Foucault, Michel. "The Order of Discourse", I *Untying the Text: A Post-Structuralist Reader*, red. Robert Young (London: Routledge & Kegan Paul, 1981), 52.

ökar diskursens betydelse och således framställer britterna, Matabele och koloniseringen på de sätt som stödjer den diskurs som brittiska och svenska tidningar vill förmedla.

Orientalism

Teorin om diskurs som Foucault ansåg var kopplat till kunskap och utnyttjandet av makt inspirerade vidare studier som till exempel professor Edward Saids studier om hur kunskapen och representationen av "orienten" förmedlade kolonial makt i Europa.[60] Said, teori om orientalism använder sig av Foucault diskursteori för att förklara hur formella studier av "orienten" bidrog till en viss syn och tankesätt och hur de bidrog till etableringen av kolonial makt.[61] Said uppmärksammar vikten av Foucaults teorier om diskurs och anser att "om man inte undersöker orientalismen som en diskurs är det inte möjligt att förstå den enormt systematiska disciplin med vilken den europeiska kulturen lyckades styra och till och med producera Orienten politiskt, sociologiskt, militärt, ideologiskt, vetenskapligt och konstnärligt under perioden efter upplysningen."[62] Denna studie av kolonialism uppmärksammar den europeiska representation av kolonier och dess invånare och hur olika litterära texter som behandlade kolonierna bidrog till en etablerad bild av "vi" och "dem", vilket var nödvändigt för kolonialmakterna för att kunna bibehålla europeisk kontroll.[63] Detta skriver Said möjliggjordes av det faktum att europeiska kunskap om icke-européer präglades av subjektiva framställningar som påverkades av kulturella fördomar. Denna uppfattning bekräftar Said genom att tydliggöra att "orientalism var i sista hand en politisk vision av verkligheten vars struktur framhävde skillnaden mellan det kända och okända".[64]

För att fullt förstå hur synen på orienten påverkade det språk som präglade diskussionerna om orienten är det nödvändigt att jämföra de positioner som Europa och Orienten hade i världen. Said argumenterar att den märkbara föreställningen av överlägsenhet bland européer grundar sig i att Europa alltid stod i en dominerande maktposition. Trots att relationens maktskillnad ibland kunde tona ner framställningen av den starka och den svaga, betraktades förhållandet mellan Väst och Orienten som ett förhållande mellan en stark och en svag partner. För att förstärka denna makthierarki präglades diskursen kring Orienten av begrepp vars syfte var att upprätthålla en separation av kulturer. Därmed inkluderade diskursen termer som framställde Orienten som irrationell, fördärvad, annorlunda och farlig, samtidigt som Europa framställdes

[60] Said, *Orientalism*, 112.
[61] Loomba, *Colonialism/postcolonialism*, 60.
[62] Said, *Orientalism*, 66.
[63] Loomba, *Colonialism/postcolonialism*, 61
[64] Said, *Orientalism*, 117.

som motsatsen.[65] Slutsatsen blir därmed att västvärlden gav Orienten en viss identitet som var enklare för människor i väst att begripa men var endast möjlig att skapa med hjälp av en serie manipulationer som grundade sig i en omfattande maktskillnad mellan Väst och Orienten.[66]

Resultat

Ett centralt tema som går att uttyda i samtliga brittiska och svenska tidningar som behandlar första och andra Matebelekriget är framställningen av Matabele-folket jämfört med britterna i området. Det som är relevant att undersöka i dessa framställningar av Matabele-folket och britterna är vad som karaktäriserar dessa beskrivningar och hur de skiljer sig mellan svenska och brittiska tidningar.

Brittiska tidningsartiklars framställning av Matabele

Den framställningen som utförs angående Matabele i brittiska tidningsartiklar varierar till viss del mellan de olika tidningarna och tidningsartiklarna. Dock präglas den brittiska diskursen och framställningen av Matabele och dess folk i tidningsartiklarna av en framställning som för det mesta grundar sig i beskrivningar som främst porträtterar Matabele ett farligt och ociviliserat folk. De skildringarna av konflikten som tidningsartiklarna baserar sina beskrivningar på är mellan Matabele-folket och The British South African Company och karaktäriseras av olika beskrivningar av de våld som förekom mellan de två sidorna. Som nämnt tidigare karaktäriseras dessa beskrivningar av Matabele i brittiska tidningar av kulturella och materiella generaliseringar och stereotyper av olika slag och varierar från nedlåtande beskrivningar till skildringar som bygger på negligering av kunskap. Under denna konflikt baserades dessa framställningar främst på observationer som rapporterades till tidningarna.

Ett exempel på en sådan observation som inkluderades i brittisk media beskriver hur Matabele gjorde en dans runt en eld efter att de hade bränt ner en engelsmans affär.[67] Utan kontext kan denna skildring användas för att framställa Matabele på ett sätt som bygger på allmänt förekommande framställningen av afrikaner och förstärker uppfattningen av afrikaner som ociviliserade. Ett genomgående tema i de brittiska skildringarna av kriget med Matabele är att de framställer afrikaner baserat på generaliseringar och stereotyper så att de stämmer överens med den etablerade världsbilden som finns i västvärlden. Dessa generaliseringar och stereotyper skiljer sig åt men är alla baserade på uppfattningen av kulturella och materiella

[65] Said, *Orientalism*, 112.
[66] Said, *Orientalism*, 113.
[67] ”The Matabele rising”, *The Daily News*, 30 mars, 1896, s.7.
https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000051/18960330/036/0007?browse=False

skillnader där Matabele framställs som underlägsen utifrån dessa kriterier. Därmed innehåller de brittiska tidningsartiklarna flera beskrivningar av Matabele-området och porträtterar området som främmande eller till och med farligt. Detta blir särskilt tydligt i de skildringarna som sker i samband med att de brittiska trupperna marscher genom regionen. Framställningen av regionen varierar i dessa skildringar men samtliga karaktäriseras av negativa beskrivningar där bland annat miljön och terrängen framställs som farlig.[68]

Ytterligare beskrivs området som ”vild och steril”[69], vilket förstärker bilden av ett främmande land som inte liknar de i väst. De skildringarna av Matabele-folket som inkluderades i de brittiska tidningsartiklarna präglades av liknande negativa framställningar som fokuserade på hur Matabeles civilisation skiljde sig från Europas civilisation och de värderingar som låg bakom Europas utveckling. Därmed karaktäriserades beskrivningarna av Matabele-folket vid flera tillfällen av framställningar av dem som farliga vildar. De framställs till exempel som vildar vars krigiska natur och metod skiljer sig drastiskt från européernas då den kännetecknas av en framträdande brutalitet och negligering av människoliv som de brittiska kolonisterna inte gav sitt samtycke. Detta framgår i en brittisk artikel som beskriver att” the English colonists could not assent to the savages rushing in amongst them and cutting their servants to pieces”.[70] Beskrivningarna av Matabele-folket sker för det mesta i samband med de strider och konflikter som bryter ut mellan de brittiska trupper och Matabele och de två brittiska tidningarna som bearbetas innehåller flera artiklar som ställer sig kritiskt mot Matabele-folket och framställer dem som fientliga. Detta åstadkommer tidningsartiklar bland annat genom att framföra och beskriva Matabele-folket som vildar som plundrar och ingjuter rädsla i regionen.[71]

Skildringarna av Matabele-folket fokuserar däremot inte bara på att framställa dem som farliga och fientliga. Det går att uttyda i flera brittiska tidningsartiklar att de försöker framställa Matabele-folket som underlägsna. Detta åstadkommer artiklarna genom varierande skildringar men de alla uppmärksammar de brittiska truppernas överlägsenhet och beskriver Matabele-folket med en nedlåtande ton. De nedlåtande framställningarna innefattas främst i de skildringar som fokuserar på striderna mellan de brittiska trupperna och Matabele. I dessa

[68] ”Map of Matabeleland”, *The Daily News*, 3 oktober, 1893, s.3. https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000051/18931003/015/0003?browse=False
[69] ”London,Wednesday,October 11”, *London Evening Standard*, 11 oktober, 1893, s.5. https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000183/18931011/036/0005?browse=False
[70] ”The advance against Lobengula”, *The Daily News*, 16 oktober, 1893,s.5. https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000051/18931016/029/0005?browse=False
[71] ”The news from Mashonaland”, *The Daily News*, 3 oktober,1893, s.4. https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000051/18931003/023/0004?browse=False

framställs Matabele bland annat som en underlägsen krigsstyrka som flydde när de såg de brittiska trupperna.[72] Denna bild av underlägsenhet förstärks ytterligare när brittiska artiklar kritiserar deras oeffektiva användning av vapen och oorganiserade natur genom att beskriva att ”the enemy used their rifles, but ineffectually, and finally they fled in complete disorder.”[73]

Framställningen av Matabeles underlägsenhet gjordes även i samband med framställning av brittiska truppers överlägsenhet. Detta reflekterades i de omfattande optimistiska skildringarna av striderna och konflikterna. Denna optimism och uppfattning av överlägsenhet blir tydlig när skepticism uttrycks angående rykten om brittiska soldaters tillfångatagande då det beskrivs att ”no sufficient force was with Lobengula capable of overwhelming a picked party of well-armed whites, accustomed to savage warfare, and ready for all emergencies.”[74] Däremot karaktäriseras framställningen av Matabele inte bara en bild av brittisk överlägsenhet. Framställningen av Matabele kännetecknas även av flera beskrivningar Matabele som ett folk med skickliga krigare och formidabla motståndare. Matabele beskrivs vid flera tillfällen som ihärdiga efter flera attacker som Matabele folket genomfört och motstått. Ett av flera exempel som uppmärksammar Matabeles gynnsamma egenskaper erkänner Matabele som en värdig motståndare vars krigföring inte bör underskattas, vilket framgår när en brittisk officerare uttrycker att ”I do not consider that there are sufficient men in the field if the Matabele are of anything like the fighting power I fancy them to be.”[75] Dessutom uppmärksammades Matabele-folkets mod trots sitt missöde och det beskrevs att de kämpade emot de brittiska trupper som hade maskinvapen och slogs med mot och beslutsamhet.[76] Dock präglas inte denna gynnsamma beskrivning av Matabele av känslor av orolighet eller nervositet och tidningsartiklarna framställde Matabeles attacker och motstånd som intetsägande genom att beskriva hur det brittiska kompaniet vid flera tillfällen lyckades besegra Matabele utan större besvär. Detta åskådliggörs bland annat i en brittisk tidningsartikel som illustrerar Matabele folkets ihärdighet

[72] ”The Matabele rising”, *The Daily News,* 15 juni, 1896, s.3.
https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000051/18960615/011/0003?browse=False
[73] ”The Matabele war”, *The Daily News*, 10 november,1893, s.5.
https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000051/18931110/023/0005?browse=False
[74] ”The Matabele war”, *London Evening Standard*, 29 december, 1893, s.5.
https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000183/18931229/025/0005?browse=true
[75] ”The Matabele war”,*London Evening Standard*, 14 oktober,1893, s.5.
https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000183/18931014/050/0005?browse=False
[76] ”The Matabele war”, *The Daily News*, 10 november, 1893, s.5.
https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000051/18931110/023/0005?browse=False

och märkbara erfarenhet angående krigföring samtidigt som det beskrevs att de brittiska soldaterna lyckades besegra dem vid varje tillfälle utan större besvär.[77]

Svenska tidningsartiklars framställning av Matabele

De framställningar som de svenska och de brittiska tidningarna gjorde angående Matabele-folket är i stor omfattning skiljaktiga, vilket resulterade i en svensk kolonial diskurs som skiljde sig från den brittiska. Dock är det viktigt att notera att diskursen varierade mellan de svenska tidningarna beroende på deras politiska tillhörighet men den skiljer sig ändå från den mer tendentiösa diskursen som de brittiska tidningarna innehöll. Denna skillnad blir evident vid en jämförelse av de framställningar som sker gällande Matabele i svenska och brittiska tidningsartiklar. En central skillnad i framställningen av Matabele är att flera svenska tidningsartiklar framställde Matabele-folket som offer i striderna med de brittiska trupperna. Detta framställdes på liknande sätt som i de brittiska tidningsartiklar genom explicita och implicita skildringar som behandlar striderna mellan Matabele och de brittiska trupperna. Implicit framställdes Matabele som offer genom beskrivningar om våldet och dödsantalen i striderna där resultatet framställdes som disproportionerlig och uppmärksammade att ”Victoria-kolonnen dödade c:a 100 matabeler. På den engelska sidan blef kapten Campbell sårad i benet”.[78] Sympati riktades även mot Matabele i mer explicita skildringar som framställde dem som offer. Till exempel går denna uppfattning att uttyda i en artikel där det beskrivs hur det brittiska kompaniet sköt mot flyende Matabeler som inte hade visat några tecken på motstånd.[79] Framställningarna av Matabele kännetecknas inte endast av sympati och porträtteringar av dem som offer. De kännetecknas dessutom av beskrivningar som uppmärksammade deras framstående egenskaper. Dessa uppmärksammade till exempel att Matabele är ett tappert folk som trots att de fallit offer för sin föråldrade krigskonst visar mod och dödsförakt som ingen europeisk armé skulle kunna uppvisa.[80] Andra svenska tidningsartiklar omfattade liknande framställningar där Matabele-folket bland annat beskrivs som ihärdiga och noterar att de inte bör underskattas.[81]

---

[77] ”The Matabele war”, *The Daily News*, 23 december, 1893, s.5. https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000051/18931223/026/0005?browse=False

[78] ”Matabele fälttåget.”, *Göteborgs-posten*, 27 oktober,1893. https://tidningar.kb.se/4112714/1893-10-24/edition/145112/part/1/page/3/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc

[79] ”Om kriget i Sydafrika”, *Dagens Nyheter*, 2 november,1893. https://tidningar.kb.se/8224221/1893-11-02/edition/0A/part/1/page/1/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc

[80] ”Engelsk politik”, *Dagens Nyheter*, 18 november, 1893. https://tidningar.kb.se/8224221/1893-11-18/edition/0/part/1/page/3/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc

[81] ”Kriget i Sydafrika”, *Dagens Nyheter*,9 november,1893. https://tidningar.kb.se/8224221/1893-11-09/edition/0/part/1/page/3/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc

Men framställningen av Matabele som offer är inte något som alla bearbetade svenska tidningar gjorde. I de tidningar som kan klassificeras som politiskt konservativa framställs Matabele istället som en likvärdig sida i kriget som bidrar till striderna i en kapacitet som kan jämföras med de brittiska trupperna. Denna uppfattning bekräftas i flera tidningsartiklar då de innehåller flera förklaringar som beskrev Matabele som ett krigförande folk vars historia präglas av våld. Exempelvis beskrevs Matabele som en överlägsen grupp vid ett angrepp av brittiska trupper och deras tapperhet och styrka gör att det anses kräva betydande krafter för att driva bort dem.[82] Till skillnad från de liberala svenska tidningarna beskrivs dock Matabele som en fientlig stam som härjade och plundrade[83], vilket är ytterligare bevis att de svenska konservativa tidningarna framställer Matabele som ett fientligt folk som har bidragit till striderna. Det går därmed att uttyda vissa likheter i framställningarna mellan de brittiska tidningarna och de konservativa svenska tidningarna. Dock finns det fortfarande centrala skillnader i framställningen och diskursen angående Matabele bland svenska och brittiska tidningar. Varav både konservativa och liberala brittiska tidningar präglas i stor omfattning av förakt och ensidiga beskrivningar, präglas svenska konservativa tidningar av beskrivningar som framställer Matabele som våldsamma fiender, vars egenskaper och krigföring gör dem till likvärdiga motståndare i flera aspekter. Detta framgår bland annat i en konservativ svensk artikel där strider mellan Matabele och britterna skildras och framställer båda sidorna som kapabla krigförande styrkor vilket har resulterat i betydande vinster och förluster för respektive sida.[84]

Brittiska tidningsartiklars framställning av brittiska soldater/kompaniet

De beskrivningar som de brittiska tidningsartiklarna gör angående brittiska soldater och de brittiska kompaniet följer ett ramverk genom samtliga brittiska tidningsartiklar. Detta ramverk utmärks av en genomgående sympati och solidaritet för de brittiska soldaterna i striderna med Matabele. Sympatin och solidariteten uttrycks på varierande sätt och varierar i de brittiska artiklarna mellan explicita och implicita framställningar. Den explicita sympatin och solidariteten visar sig exempelvis tydligt i den rapport som beskrev hur en engelsk kapten och hans trupp dödades av Matabele. Här uttrycker författaren av artikeln sin sympati genom att beskriva att ”the Englishmen, most of them whom were wounded, writing farewell messages to their relatives and friends…members of Captain Wilson’s little band drew their revolvers in

[82] ”Upproret i Matabele”, *Svenska Dagbladet*, 7 april, 1893. https://tidningar.kb.se/1767385/1896-04-07/edition/0/part/1/page/6/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc
[83] ”Engelsmännen i Sydafrika”, *Stockholms Dagblad*, 4 oktober, 1893. https://tidningar.kb.se/2811213/1893-10-04/edition/147683/part/1/page/6/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc
[84] ”Upproret i Matabele”, *Svenska Dagbladet*, 7 april, 1893. https://tidningar.kb.se/1767385/1896-04-07/edition/0/part/1/page/6/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc

a last effort to withstand the onrush of the enemy, but all was soon over".[85] Ytterligare beskrivningar av situationen ställer sig sympatiskt till situationen och förklarar bekymrat att kaptenen och hans trupp inte har någon mat eller ammunition.[86] Mer implicita framställningar inkluderades även i brittiska tidningsartiklar för att väcka känslor hos läsarna genom att framföra sympati och solidaritet. Denna avsikt går att uttyda i flera artiklar då brittiska soldaters död diskuteras, men blir ytterligare uppenbart i en artikel som har inkluderat en väldigt detaljerad och förskräcklig beskrivning av hur individuella brittiska soldater dödades av Matabele.[87] Dessa skildringar visar hur framställningarna av brittiska soldater präglades av sympati och solidaritet genom att inkludera exempel av konflikter och situationer där soldaterna behöver genomlida våld och ångest, vilket ytterligare resulterar i en diskurs som präglas av sympati och solidaritet för brittiska soldater och förakt för Matabele.

Framställningarna av de brittiska soldaterna i de brittiska tidningsartiklarna följer även ett ramverk som grundar sig i en uppfattning av överlägsenhet. Denna överlägsenhet illustreras genom flera skildringar av strider med Matabele där det framgår tydligt att det rådde en omfattande disparitet krig antalet brittiska soldater som dödades jämfört med antalet Matabele som dödades. Den tydliga dispariteten framställdes i de brittiska tidningsartiklarna genom att de fokuserar på dödsantal och försäkrar läsarna att de brittiska soldaternas förluster var minimala.[88] Uppfattningar om de brittiska truppernas överlägsenhet framgår ytterligare via framställningar som uppmärksammar skillnad mellan Matabeles och britternas krigföring. Denna framställning framgår genom inkluderingen av skildringar som beskriver striderna med Matabele där deras omfattande krigsstyrka uppmärksammades, samtidigt som det framställs att ett stort antal Matabele har dödats av brittiska trupper. För att ytterligare uppmärksamma skillnaden mellan Matabele och de brittiska trupper beskrevs det att ytterst få brittiska soldater hade stupat eller skadats, vilket anses vara resultatet av brittiska soldaternas styrka, tekniska överlägsenhet och krigförande erfarenheter.[89]

---

[85] "The Matabele war", *London Evening Standard*, 17 januari, 1894, s.5.
https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000183/18940117/043/0005?browse=False
[86] "The Matabele war", *London Evening Standard*, 30 december, 1893,s.5.
https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000183/18931230/038/0005?browse=False
[87] "The Matabele rising",*London Evening Standard*, 9 april, 1896, s.5.
https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000183/18960409/051/0005?browse=False
[88] "The Matabele war", *The Daily News*,20 november,1893,s.5.
https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000051/18931120/030/0005?browse=False
[89] "The Matabele rising",*London Evening Standard*, 9 april, 1896,s.5.
https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000183/18960409/051/0005?browse=False

Trots att kompaniet och de brittiska soldaterna framställdes som överlägsna riktades dock kritik mot kompaniet för deras ohörsamhet och brist på förhållning till hemlandets politik. Artikeln beskrev dock att kompaniet borde få Storbritanniens stöd eftersom de är engelsmän och att varken dem eller regeringen bör beskyllas eftersom krigföringen var nödvändig. Dessutom förklaras det att kompaniets närvaro, trots präglad av mycket våld och död, var nödvändig för konflikten med Matabele eftersom kompaniets överlägsenhet över Matabele gjorde det möjligt att stoppa Matabele.[90]

Svenska tidningsartiklars framställning av brittiska soldater/kompaniet

Den diskurs som rådde i de svenska tidningarna angående det brittiska kompaniet och deras närvaro i Matabele-området karaktäriseras av både kritik och oro. Den centrala skillnaden mellan hur brittiska och svenska tidningar framställde de brittiska kompaniet och dess soldater är att flera svenska tidningsartiklar riktade skarp kritik mot kompaniet och ifrågasatte deras motiv och handlingar. Bland de liberala svenska tidningarna riktades en stor mängd kritik mot det brittiska kompaniets karaktär och handlingar som har uppfattats efter deras möten med Matabele. Kompaniet framställs som ett "krigiskt företag"[91] och fördöms i en artikel för deras förbiseende av människoliv där Matabele tjänade som skottavlor.[92] Kompaniets motiv för striderna med Matabele ifrågasattes även i flera andra tidningsartiklar, vilket har påverkar hur kompaniet framställs. Förutom att de framställs som ett krigförande handelssällskap resulterar kompaniets strävan efter guld i en diskurs där kompaniet framställs som guldgiriga.[93] Denna diskurs rådde även i svenska konservativa tidningar där kompaniet beskrivs som "guldlystna pionjärer"[94] En central skillnad mellan de brittiska och svenska tidningarnas framställning av de brittiska trupperna är att de svenska tidningarna inte framställer dem som en överlägsen styrka, vilket de brittiska tidningarna gör. Exempelvis beskrivs det i en svensk artikel att trots ett svårt nederlag för Matabele var kriget inte över eftersom Matabele hade en betydande del av deras trupper kvar.[95] Dessutom beskrivs det hur det brittiska kompaniet jublat för tidigt efter

[90] "The Matabele War", *The Daily News*, 13 oktober, 1893,s.4. https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000051/18931013/024/0004?browse=False
[91] "Matabele fälttåget", *Göteborgs-posten*, 27 oktober,1893. https://tidningar.kb.se/4112714/1893-10-27/edition/145112/part/1/page/3/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc
[92] "Engelsk politik",*Dagens Nyheter*, 18 november,1893. https://tidningar.kb.se/8224221/1893-11-18/edition/0/part/1/page/3/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc
[93] "Om kriget i Sydafrika", *Dagens Nyheter*, 2 november, 1893. https://tidningar.kb.se/8224221/1893-11-02/edition/0A/part/1/page/1/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc
[94] "Konflikten i Sydafrika", *Stockholms Dagblad*,16 oktober,1893. https://tidningar.kb.se/2811213/1893-10-16/edition/147683/part/1/page/6/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc
[95] "Matabele-kriget", *Dagens Nyheter*, 8 november,1893. https://tidningar.kb.se/8224221/1893-11-08/edition/0/part/1/page/3/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc

deras anfall och att det inte var lika framgångsrikt som det hade framställts.[96] Liknande diskurs rådde bland de konservativa tidningarna och flera brittiska trupper framställs som underlägsna efter att misslyckats göra motstånd mot Matabeles attacker [97] och det uttrycks att förhoppningarna att återerövra landet är låga.[98]

Detta är en central distinktion mellan den svenska och brittiska diskursen då de brittiska tidningsartiklarnas framställningar av de brittiska trupperna präglades av en omfattande optimism och högmod där kriget beskrivs som praktiskt taget över. Det finns däremot en central likhet mellan hur det brittiska och svenska tidningarna framställer de brittiska trupperna i Matabele. På ett liknande vis beskriver svenska tidningarna, framför allt de konservativa, sympatiskt de hemska situationer som flera brittiska trupper fick genomlida. Exempelvis skildrar svenska tidningar tillfångatagne av en engelsk kapten och hans trupp på ett likartat sätt som de brittiska tidningar och framställer situationen som obehaglig och uttrycker stor oro över den.[99] Denna framställning av situationen uppmärksammar att trots att det finns flera skillnader mellan hur brittiska och svenska tidningar framställer det brittiska kompaniet och dess trupper, präglas både den brittiska och svenska diskursen av en sympati för de individer som är involverade.

Syfte och rättfärdigande av striderna enligt brittiska tidningar

Förutom varierande framställningar av Matabele och dess folk präglades den brittiska och svenska diskursen angående första Matabelekriget (1893–1894) och andra Matabelekriget (1896–1897) av diskussioner om syftet med dessa strider och vilka narrativ som var centrala för rättfärdigandet av striderna. Frågor om syften och legitimering av den koloniala erövringen av Matabele-området varierar bland den brittiska och svenska diskursen och genom att jämföra brittiska och svenska tidningars framställningar kring detta tema går att det påvisa att de påverkades av tankar som grundade sig i imperialistiska föreställningar.

Flera olika narrativ styr den koloniala diskursen i de behandlade brittiska tidningarna och det uttrycks att det finns flera anledningar till att dessa strider är nödvändiga. Ett narrativ i den brittiska diskursen som tidningarna behandlar är att krigen utförs med syftet att försvara

[96] ”Kriget i Sydafrika”, *Dagens Nyheter, 9 november*,1893. https://tidningar.kb.se/8224221/1893-11-09/edition/0/part/1/page/3/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc
[97] ”Upproret i Matabele”, *Svenska Dagbladet*, 7 april, 1896. https://tidningar.kb.se/1767385/1896-04-07/edition/0/part/1/page/6/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc
[98] ”Matabele”,*Svenska Dagbladet*, 18 april,1896. https://tidningar.kb.se/1767385/1896-04-18/edition/0/part/1/page/3/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc
[99] ”Matabelekriget”, *Stockholms Dagblad*, 20 december,1893. https://tidningar.kb.se/2811213/1893-12-20/edition/147683/part/1/page/6/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc

kompaniet och de brittiska imperiets intressen. De brittiska tidningarna uppmärksammade vikten av krigen och beskrev bland annat hur de var nödvändiga för att skydda det brittiska kompaniet och dess folk.[100] Det var inte bara beskyddandet av britter som gjorde att det ansågs vara nödvändigt att ingå i strid med Matabele. Det framställdes även att övriga grupper av regionens urbefolkning fruktade Matabele och att det därmed endast var en tidsfråga innan det brittiska kompaniet behövde genomföra åtgärder för att försäkra upprätthållningen av fred i området och säkerställa att urbefolkningen inte behövde leva under Matabeles förtryck. Liknande motivering framställdes även vid det andra kriget med Matabele där det beskrivs att beskyddandet av urbefolkningen från Matabeles våld var ett centralt syfte för kriget.[101] Förhoppningarna var däremot att dessa åtgärder inte skulle behöva resultera i strider mellan kompaniet och Matabele och det fanns förhoppningar om en fredlig lösning på konflikten, speciellt eftersom urbefolkningen ansågs vara essentiell arbetskraft som var nödvändig för att kunna utveckla nationen.[102]

Diskursen angående syftet och rättfärdigandet av striderna med Matabele präglades däremot inte endast av framställningar om beskydd och pacificering. Trots att dessa har framställts som de centrala motiven för de koloniala krigen uppstod det tvivel och misstankar i den brittiska koloniala diskursen allt eftersom striderna utvecklade sig. Enligt korrespondens med de brittiska trupperna i området uppges soldaterna vilja stanna kvar i området med tanke på dess goda jordbruksmark och stora omfattning guld. Detta beskrivs bekräfta många britters misstankar om syftet med kriget då flera antog att målet var att erövra området. Artikeln uppmärksammar det faktum att soldaterna vill stanna i området och förklarar att detta inte genomförs med hemlandets politik i åtanke eftersom det inte stämde överens med det givna syftet som vara att endast driva bort Matabele.[103] Men även om diskursen angående syftet med striderna med Matabele förändrades var det tydligt att diskursen präglades av en gemensam uppfattning av ett brådskande behov att hantera Matabele. Denna uppfattning förstärktes ytterligare efter att diskursen började involverade diskussioner om rivalers ambitioner i regionen och hur Matabele hotade de brittiska imperiets säkerhet och deras ställning i kontinenten. Framställningar som rättfärdigade de koloniala striderna med Matabele innefattas

[100] ”The News from Mashonaland”, *The Daily News*, 3 oktober,1893, s.4.
https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000051/18931003/023/0004?browse=False
[101] ”The Matabele rising”, *The Daily News*, 6 april,1896, s.5.
https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000051/18960406/023/0005?browse=False
[102] ”The Matabele war”, *The Daily News*, 26 oktober,1893, s.5.
https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000051/18931026/027/0005?browse=False
[103] ”The Matabele War”, *The Daily News*, 11 november, 1893, s.5.
https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000051/18931111/020/0005?browse=False

därmed i flera brittiska tidningsartiklar. Bland annat förklarar en korrespondent att kolonisering av området är nödvändigt eftersom det finns omfattande rikedomar och resurser som Boerna inte bör erhålla kontroll över.[104]

Syfte och rättfärdigande av striderna enligt svenska tidningar

Den svenska diskursen angående syftet och rättfärdigandet av striderna med Matabele karaktäriseras till stor del av skepticism och kritik och behandlar flera aspekter som den brittiska diskursen inte gör. Syftena för konflikterna med Matabele är en central faktor som har en stor påverkan på den koloniala diskursen och därmed är tidningars framställning av syftena avgörande eftersom de hjälper till att forma diskursen. Därför är det intressant att undersöka hur diskursen formades i de svenska tidningsartiklarna och hur de skiljer sig från de brittiska. En noterbar skillnad är att flera svenska artiklar ifrågasatte motiven för de brittiska truppernas krigföring och framställde att det fanns dolda motiv. Ett av dessa dolda motiv som framställs i svenska tidningar uppmärksammar uppgifter som skriver att kompaniet startade kriget mot Matabele för att stoppa Matabele-furstens överenskommelse med den engelska regeringen, vilken skulle innebära ett avslut för kompaniets strävan för guld i området.[105] Detta är en stor skillnad från den brittiska diskursen och framställer syftet med kriget som motiverat av kompaniets egna ambitioner, vilket inte framställs som ett centralt syfte i de brittiska tidningarna som behandlas. Däremot som tidigare nämnt inkluderar de brittiska tidningsartiklar framställningar som förklarar att en av drivkrafter för striderna med Matabele grundade sig i kompaniets strävan efter mark och guld, vilket även framställs som en drivkraft i svenska artiklar.[106] I samma artikel framställs det däremot att den brittiska diskursen påstår att kriget med Matabele är befogat eftersom det är nödvändigt att civilisera afrikanerna, vilket var ett påstående som artikeln kritiserade genom att påpeka på flera bristfälliga aspekter av den brittiska civilisationen. Det går därmed att uttyda att den finns två någorlunda olika diskurser i Sverige och Storbritannien eftersom motiven vid flera tillfällen motsäger varandra. Diskursen i de svenska tidningar präglas därmed av en större skepticism och kritik än de brittiska tidningarna eftersom de diskuterade motiven i de svenska tidningarna gör det svårare att rättfärdiga de koloniala striderna med Matabele med tanke på att de grundade sig i anskaffning av resurser, makt och landvinningar av kompaniet och det brittiska imperiet.

---

[104] ”The Matabele war”, *London Evening Standard*, 14 november,1893, s.5. https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000183/18931114/045/0005?browse=False

[105] ”Om kriget i Sydafrika”, *Dagens Nyheter*, 2 november,1893. https://tidningar.kb.se/8224221/1893-11-02/edition/0A/part/1/page/1/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc

[106] ”Engelsk politik”, *Dagens Nyheter*,18 november,1893. https://tidningar.kb.se/8224221/1893-11-18/edition/0/part/1/page/3/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc

Men den svenska diskursen präglades inte endast av skepticism och kritik. Några svenska tidningsartiklar beskrev syftena med striderna och hur de kunde rättfärdigas på liknande sätt som de brittiska tidningsartiklarna gjorde. Exempelvis framställs det att avsikten inte var att utrota eller utvisa Matabele och att de hade möjlighet att leva som fredliga medborgare under brittisk kontroll.[107] Framställningen att det brittiska kompaniet värnade om Matabele framgick även efter förklaringar om hur kompaniets närvaro i området skulle kunna innebära en utveckling av området.[108] Det är även väsentligt att notera att det fanns svenska tidningsartiklar som inte kritiserade kompaniet och det brittiska imperiets motiv i Matabele-området. Dessa redogjorde vilka syften som uttrycktes, framför allt av brittiska tidningar och aktörer, och hur dessa användes för att rättfärdiga striderna. Det framställdes bland annat i svenska tidningsartiklar att Matabele hade orsakat omfattande skador och förluster på det brittiska området och att det därmed var nödvändigt att driva Matabele för att skydda andra grupper av urbefolkningen som var under brittiskt beskydd.[109] Denna framställning präglas däremot inte av något förakt för respektive sida och framställer att konflikten hade innefattat omfattande förluster och skador för både kompaniet och Matabele. Därmed finns det vissa aspekter av framställningen kring stridernas syfte och rättfärdigande som inkluderas i både de brittiska och de svenska tidningsartiklarna där försvar av brittiska intressen och beskydd av urbefolkningen framställs som ett centralt syfte. Men trots att det fanns svenska tidningsartiklar som framställde syftet och rättfärdigandet av striderna på ett likvärdigt sätt som de brittiska tidningsartiklarna går det ändå att urskilja att den svenska och brittiska diskursen skiljde sig i denna fråga. Denna skillnad går att urskilja genom att jämföra vad de brittiska och de svenska tidningsartiklar fokuserar på i sina framställningar angående de motiv som orsakat konflikten. Den centrala skillnaden mellan framställningarna är att de brittiska tidningarna karaktäriseras av en fokus på Matabeles våldsamma handlingar och egenskaper och hur det därmed var nödvändigt att erövra området. De svenska framställningarna däremot karaktäriseras av skildringar där vissa syften med den koloniala erövringen framställs som oberättigade eftersom de är motiverade av eventuella vinster för kompaniet och Storbritannien. Denna uppfattning är något som förstärks ytterligare vid framställningar av de metoder som användes av det brittiska kompaniet. En metod som diskuteras i de svenska tidningarna var kompaniets användande av

[107] ”Matabele-kriget”, *Göteborgs-Posten*, 14 november,1893. https://tidningar.kb.se/4112714/1893-11-14/edition/145112/part/1/page/3/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc
[108] ”Med det britiska Sydafrikas utveckling”, *Göteborgs-Posten*, 30 augusti,1893. https://tidningar.kb.se/4112714/1893-08-30/edition/145112/part/1/page/3/?q=Matabele&from=1893-01-01&to=1893-12-31&newspaper=G%C3%96TEBORGSPOSTEN&sort=asc
[109] Engelsmännen i Sydafrika”, *Stockholms Dagblad*,22 augusti,1893. https://tidningar.kb.se/2811213/1893-08-22/edition/147683/part/1/page/5/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc

maximkulsprutan mot Matabele och användning av vapnet kritiseras med tanke på hur förödande dess effekt var.[110] Liknande oro framställdes däremot inte i de brittiska tidningarna och när stammarna som allierade sig med kompaniet motsatte sig metoderna som användes beskrevs det som ”ursäkter”.[111]

Analys och slutdiskussion

Resultatet av denna undersökning tydliggör att den brittiska och svenska koloniala diskursen präglades av en del skiljaktiga framställningar av Matabele och britterna i området, samt gällande syftet och rättfärdigandet av konflikten. Dessa skillnader kan förklaras av respektive lands historiska och politiska bakgrund och har resulterat i olika diskursiva processer som kan förklaras av de tidigare nämnda teorier som behandlar formandet av diskurser.

Said förklarar att historiskt och kulturellt sätt finns det en skillnad mellan det fransk-brittiska engagemanget i Orienten och andra europeiska engagemang. Detta kopplar han bland annat till stormakternas omfattande koloniala arméer, långa tradition av koloniala myndighetspersoner, extensiva forskning om Orienten med oräkneliga ”experter” och samling av ”orientaliska” idéer.[112] Denna distinktion i engagemang mellan britter och svenskar var märkbar i denna studie och var påtagligt i och med att brittiska tidningar inkorporerade ”experter” och koloniala myndighetspersoner i merparten av tidningsartiklarna. Exempelvis inkluderas en intervju av en brittisk officerare som framställer Matabeles ledare som en tyrann och beskriver hur ledaren har förtryckt sitt folk under en lång period, vilket ”experten” använder för att rättfärdiga den brittiska erövringen då han anser att brittisk uppsikt skulle vara gynnsamt för Matabele-folket.[113] Ytterligare brittiska ”experter” och koloniala myndighetspersoner inkorporerades i de brittiska tidningsartiklarna med syftet att framställa Matabele negativt och därmed präglades den brittiska diskursen av framställningar som fokuserade på att förtydliga hur Matabele-folket skiljde sig från européer när det kommer till samhällsutveckling inom de områden som européer ansåg utgöra ett civiliserat samhälle. För att åstadkomma detta förlitade sig den brittiska diskursen sig på kulturella och materiella generaliseringar och fördomar som porträtterade Matabele som ett farligt och ociviliserat folk. Denna framställning av Matabele

[110] ”Maxim”, *Dagens Nyheter*, 6 december,1893. https://tidningar.kb.se/8224221/1893-12-06/edition/0A/part/1/page/2/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc
[111] ”The Matabele war”, *London Evening Standard*, 1 januari,1894, s.5. https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000183/18940101/041/0005?browse=False
[112] Said, *Orientalism*, 66-67.
[113] ”The Matabele war”, *The Daily News*, 24 oktober, 1893, s.6.https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000051/18931024/033/0006?browse=False

som en kontrast till britter blir förtydligad i artiklar där Matabele beskrivs som ”vildar”[114] och britterna som ”civiliserade”.[115] I anknytning till detta argumenterar Said att kunskap om orienten, vilket i det här fallet blir Matabele, inte kan vara objektiv eller oskyldig eftersom den är producerad av människor som var inkluderade i kolonialismens historia och relationer.[116] Det är Storbritanniens omfattande koloniala historia och de relationer som den har skapat som har resulterat i att människor i kolonialmakten har en lång erfarenhet av att kolonier och dess folk beskrivs utifrån de aspekter som skiljer dem åt från kolonialmakten. Som det går att uttyda i denna studie genomfördes detta ofta genom att använda begrepp som ”vildar” och ”civiliserade”, vilket därmed förstärkte uppfattningen av kulturella och materiella skillnader som således resulterade i att kolonierna diskuterades utifrån dessa generaliseringar och fördomar.

Medan Sverige inte hade något av detta använde svenska tidningar vid flera tillfällen brittiska källor men gjordes dock sparsamt och endast för att återge situation i Matabele och illustrera hur den brittiska diskursen kring situationen såg ut.[117] Den svenska diskursen angående Matabele-folket, samt syftet och rättfärdigandet av striderna med dem, var därmed i kontrast till den brittiska diskursen eftersom den kunskap som framställdes om Matabele inte förstärktes med hjälp av uttalanden från personer med auktoritet. Denna märkbara skillnad mellan den brittiska och den svenska koloniala diskursen kan förklaras av vad Foucault kallar ”The order of discourse”. Enligt Foucault innebär detta att diskurser ger texter en specifik mening, vilket därmed utesluter andra tolkningar och meningar. För att åstadkomma denna diskursiva process framför Foucault sin teori att inom varje samhälle är den producerade diskursen kontrollerad, utvald, organiserade och omfördelad via specifikt utvalda tillvägagångssätt vars uppgift är att avvärja diskursens makt och hot för att erhålla övermakt över diskursens signifikans.[118] Därmed går det att argumentera att den brittiska diskursen kontrollerade och exkluderade kunskap om Matabele genom att inkorporera källor och litterära framställningar vars uppgift var att bibehålla den diskursiva makten över Matabele, samtidigt som diskurser som hotade Storbritanniens koloniala legitimitet och makt exkluderades.

---

[114] ”The news from Mashonaland”, *The Daily News*, 3 oktober,1893, s.4. https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000051/18931003/023/0004?browse=False
[115] ”The Matabele question”, *The Daily News*, 15 december, 1893, s.6. https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000051/18931215/029/0006
[116] Said, *Orientalism*, 117.
[117] ”Engelsk politik”, *Dagens Nyheter*,18 november,1893. https://tidningar.kb.se/8224221/1893-11-18/edition/0/part/1/page/3/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc
[118] Foucault, “The Order of Discourse”, 52.

En central skillnad som påvisar detta är det faktum att de brittiska tidningarna innehåller väldigt begränsad kunskap om vilka Matabele var eller bakgrunden till konflikten. Istället präglas deras kunskapsförmedling av felaktiga generaliseringar om afrikaner och kulturella stereotyper vid framställningar av Matabele, vilket blir märkbart när de framställer Matabele som ett folk som bör förknippas med Zulu-folket.[119] Därmed skapas en diskurs som förlitar sig på redan existerade kunskap om Afrika där ny kunskap inte förmedlas, vilket resulterar i en allmän uppfattning av afrikaner som ett homogent folk där Matabele även ingår. Inom denna aspekt skiljer sig den brittiska och den svenska diskursen eftersom den **s**venska diskursen förmedlar ny kunskap via tidningsartiklarna och inkluderar kunskap som den brittiska diskursen inte innehåller. Detta är möjligt att uttyda genom att uppmärksamma de svenska artiklar som förmedlar kunskap om Matabele-folket och förklarar den historia som är relevant för att förstå upptakten till det koloniala motståndet. Exempelvis förmedlas ny kunskap om Matabelestammen i en svensk artikel där Matabeles samhälle och klassystem beskrivs och framställer Matabele som ett någorlunda civiliserat folk.[120] Denna framställning går emot den diskurs som brittiska tidningar vill forma och därmed har liknande kunskap om Matabele exkluderats från de brittiska tidningarna. Detta beror på att inkludering av liknande kunskap skulle framställa Matabele som civiliserade, vilket därmed gör att syftet med den koloniala erövringen som beskrivs i brittiska artiklar att vara att civilisera[121], går att ifrågasätta. I koppling till Foucaults ”the order of discourse” som har förklarats tidigare går det att dra slutsatsen att de brittiska tidningarnas exkludering av gynnsam kunskap av Matabele beror på att de vill utesluta alternativa tolkningar angående striderna med Matabele genom att producera en kontrollerad diskurs via ett tillvägagångssätt som säkerställer diskursens makt och förhindrar hot mot den etablerade diskursen. Detta tillvägagångssätt innebär inte bara exkludering av kunskap som ses som hot mot diskursen, men också inkludering av kunskap som stödjer den diskursen.

Under Storbritanniens koloniala historia har resonemangen för rättfärdigandet för nödvändigheten av brittisk ockupation präglats av en uppfattning av överhöghet som varit baserad på brittisk kunskap om de område de erövrar. Därmed kontrolleras kunskapen av kolonialmakten eftersom de har skapat och äger kunskapen om andra civilisationer. Said anser

[119] ”London, Wednesday, October 11”, *London Evening Standard*, 11 oktober,s.4. https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000183/18931011/036/0004?browse=False
[120] ”Matabelernas land”, *Dagens Nyheter*, 6 december, 1893. https://tidningar.kb.se/8224221/1893-12-06/edition/0/part/1/page/3/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc
[121] ”The Matabele question”, *The Daily News*, 15 december, 1893, s.6. https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000051/18931215/029/0006

att äga en sådan kunskap innebär en behärskning och myndighet över det faktum som har skapats, vilket gör det möjligt att förneka landets självständighet eftersom kolonialmakten äger kunskapen om landet och det landet existerar endast som de känner det.[122] Den kunskap som sprids i de brittiska tidningar om Matabele är därmed baserad på kunskap som britterna själva har skapat och kontrollerar och leder till att den allmänna bilden av Matabele endast existerar inom denna kunskap. Detta gjorde det möjligt för brittiska tidningar att skapa den bild av Matabele som passade deras agenda eftersom de kontrollerade hur den allmänna kunskapen om Matabele formades. Genom att till exempel skriva ”experts had condemned the country, but energy and patience had proved its value”[123], skapas en bild av Matabele som ett icke åtråvärt område som kräver energi och resurser för att utveckla. Därmed formar diskursen uppfattningen av Matabele som i behov av hjälp, vilket sedan kan användas för att rättfärdiga koloniseringen av dem. Detta tydliggör den synen som orientalismen präglades av och visar hur britterna ansåg att landet inte hade något värde, vilket kan kopplas till att området inte var tillräckligt utvecklat utifrån brittisk standard och att afrikanerna inte kan uppnå civilisering själva. Citatet menar därmed att eftersom britterna nu hade etablerat sig i området kunde de själva utveckla landet och därmed kunde det bli värdefullt. Syftet med att inkludera denna beskrivning om Matabele grundar sig i det som Said anser är en central faktor i orientalism och kolonial diskurs, vilket är att uppmärksamma hur ett område var isolerat från europeisk utveckling och därmed krävde europeiskt ingripande.[124]

Sveriges situation var i kontrast till detta och karaktäriserades av avtrappning av en makt och koloniala ambitioner, vilket ledde Sveriges frånvaro vid koloniseringen av Afrika. Den svenska diskursen kännetecknas därmed inte av kunskap som förmedlas i en maktposition och resulterar därmed i en diskurs som skiljer sig från den brittiska. Denna skillnad i diskurs blir tydlig då den brittiska diskursen inkluderar framställningar som porträtterade Matabele som brutala fiender för att förstärka bilden av ”vi” och ”dem”. Den svenska diskursen däremot hade inget behov att skapa en sådan uppfattning och porträtterade istället britterna och Matabele som likvärdiga aktörer i kriget genom att exempelvis uppmärksamma hur en engelsk trupp angreps av en ”överlägsen skara infödda” och en förtvivlad strid uppstod där alla engelsmän utom en undkom.[125]Detta kan kopplas till det Foucault skriver om makt och de motiven som påverkade

[122] Said, *Orientalism*, 102-103.
[123] “The advance against Lobengula”, *The Daily News*, 16 oktober, 1893, s.5. https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000051/18931016/029/0005?browse=False
[124] Said, *Orientalism*, 323.
[125] “Upproret I Matabele”, *Svenska Dagbladet*, 7 april, 1896.https://tidningar.kb.se/1767385/1896-04-07/edition/0/part/1/page/6/?q=%3Afavourites&sort_by=title&sort=asc

formandet av diskurser. Foucault anser att makt innebär möjligheten att förtrycka och underkuva människor genom att skapa diskurser som framställs utifrån makthavarnas behov. För att åstadkomma detta negligeras viss kunskap och resulterar därmed i ett nätverk av diskurser som bygger på särskild kunskap.[126] Därmed är det väsentligt att undersöka vilka som var makthavare vid det koloniala motståndet av Matabele, samt vad de brittiska och de svenska behoven var vid den här tiden. Som tidigare konstaterat etablerade det brittiska kompaniet och dess trupper sig som makthavare i Matabele-området och ansåg det som ett behov att underkuva Matabele-folket i förhoppningar om ekonomiska och politiska framsteg för både kompaniet och hemlandet.[127] Därmed formades en diskurs som representerade denna etablerade makt och som stöttade de framställda behov. Det framställda behov som britterna hade i samband med striderna var att forma en diskurs som påvisade nödvändigheten av att kolonisera Matabele-området genom att inkludera särskild kunskap som framställer Matabele som ett hot som behöver handskas med. Denna särskilda kunskap om Matabele formas i de brittiska tidningsartiklarna genom att inkludera kritiska beskrivningar om Matabele, vilket exempelvis framgår i en artikel där det skrivs att ”members of a Dutch family had been battered to death by the Matabele with knobbkerries…bodies of two men fearfully mutilated and with their heads battered in.”[128] Valet att inkludera denna beskrivning leder till en framställning av Matabele som skoningslösa, ociviliserade och farliga. Detta kan således förklaras av det Foucault skriver om att diskurser formas utifrån makthavarens behov, vilket i det här fallet är att legitimera koloniseringen av Matabele genom att framställa Matabele-folket som ett farligt folk som är i stort behov av brittisk intervention. För att förstärka denna diskurs exkluderas liknande våldsamma beskrivningar av britter eftersom de behövde framstå som den civiliserade motparten, vilket ytterligare berättigade kolonisering. Eftersom Sverige inte hade etablerat någon makt i Matabele eller i Afrika vid den här tiden karaktäriserades Sverige inte som en makthavare, vilket resulterade i att det inte var nödvändigt att underkuva Matabele. Det var dessutom obehövligt att framställa olika behov i den svenska diskursen eftersom Sverige saknade imperialistiska ambitioner och återhämtade sig från överlämningen av deras sista koloni, vilket hade skapat en känsla av vanheder bland flera svenskar.[129]

---

[126] Foucault, *The History of Sexuality*,(New York: Pantheon Books,1978),72.
[127] ”The Matabele war”, *London Evening Standard*, 14 november,1893, s.5. https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/BL/0000183/18931114/045/0005?browse=False
[128] ”The Matabele rising”, *The Daily News*, 28 mars, 1896, s.7. https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/viewer/bl/0000051/18960328/031/0007
[129] Hennessey, ”Cutting colonial losses: imperial ideology in media coverage of the 1878 transfer of Saint Barthélemy in Sweden and France”, 17.

Det problem som har gett upphov till denna uppsats grundar sig i tidigare forskning kring kolonial diskurs där det går att uttyda en avsaknad av diskursanalyser som behandlar kolonial diskurs hos europeiska länder som inte tog del i kolonisering av Afrika. Därav har det varit relevant att i anknytning med tidigare forskning undersöka den svenska koloniala diskursen och jämföra den med den brittiska. Ett problem som Spurr har uppmärksammat i sin forskning kring kolonial diskurs är de mönster som diskursen har formats av och hur de kan leda till en begränsad världsbild genom olika system av limitationer och exkluderingar.[130] Resultatet av denna studie visar däremot att formationen av den koloniala diskursen följer olika mönster bland europeiska länder, vilket därmed resulterar i varierande uppfattningar om omvärlden. Detta blir märkbart i en jämförelse av den brittiska och den svenska koloniala diskursen där den brittiska diskursen präglas av ett mönster av kulturella och materiella generaliseringar vilket har skapat en bild av övermakt. Den svenska diskursen däremot kännetecknades mer av ett mönster av kritik där beskrivningar av britternas och Matabeles gynnsamma och hotfulla egenskaper skapar en uppfattning av Storbritannien och Matabele som likvärdiga aktörer i striderna. Denna skillnad går att uttyda eftersom den brittiska diskursen präglas av limiterande framställningar av Matabele och striderna med dem där kunskap exkluderas för att skapa en diskurs och världsbild som är förmånlig för Storbritannien, varav den svenska diskursen inte är limiterad och inkluderar kunskap och skildringar utan baktanke och skapar en mer upplyst världsbild.

En liknande slutsats baserat på tidigare forskning går även att notera i anknytning till den analys som Toussaint framställt om brittisk och fransk media och hur de hade en tendens rapportera om Afrika i helhet vid rapporteringar av individuella länder genom aktiva generaliseringar och jämförande.[131] Som den här undersökning har illustrerat framställde de brittiska tidningarna Afrika som en homogen kontinent genom att framställa olika afrikanska folk som likadana. Det resultatet av denna studie bidrar till Toussaints forskning är således ett åskådliggörande av motstridande framställningar av Afrika som genomfördes av ett europeiskt land. Denna studie visar därmed att skiljaktiga framställningar av Matabele förekom i de brittiska och de svenska diskurserna och kan förklaras av Storbritanniens maktposition och hur den påverkade den kunskap om Afrika som de ville förmedla. Det denna skillnad påvisar är att det inte fanns ett

[130] Spurr,*The rhetoric of empire : colonial discourse in journalism, travel writing, and imperial administration*, 184-185.
[131] Toussaint, "Beyond Afro-Pessimism?: British and French Print Media Discourse on Africa.", 265.

gemensamt mönster i den koloniala diskursen i Europa och att diskursen formades utifrån flera olika faktorer.

De mönster som präglade den koloniala diskursen uppmärksammade Bergsten i sin undersökning och hon argumenterade att den skapade en antagonism mellan väst och Afrika eftersom afrikaner framställdes som motsatsen till västerlänningar. Bergsten förklarar ytterligare att ett synliggörande av hur Afrika och afrikaner skildrades under koloniseringen gör det möjligt att uppmärksamma hur det är kopplat till aktuella delar av vår samtid som berör frågor om förutfattade meningar om Afrika och dagens rasism.[132] Denna studie medför till Bergstens studie därmed ett svenskt perspektiv kring den koloniala diskursen och visar att antagonismen mellan väst och Afrika varierade då den svenska synen på Afrika inte präglades av antagonism, utan afrikaner framställdes som offer för Europas imperialistiska expansion.

Djonganas forskning framställer den koloniala diskursen som präglade brittiska tidningar som en representant för brittisk och europeisk imperialism. Följaktligen framställer Djongana att denna diskurs grundar sig i imperialistiska ambitioner och var en central del i det homogena, europeiska samhället.[133] Däremot visar den undersökning som har genomförts i denna uppsats att den koloniala diskursen inte var jämbördig bland de olika europeiska samhällena och påverkades av samhällets koloniala erfarenhet, samt imperialistiska ambitioner. Därmed påvisar denna studie att den koloniala diskursen i Europa inte var så homogen som den tidigare framställts utan kännetecknades även av kritik av kolonial expansion från europeiskt håll. En liknande slutsats går att konstatera utifrån den forskning som Hennessey framfört angående den svenska koloniala diskursen. I sin forskning visar resultatet att den svenska överlämningen av Saint Barthélemy resulterade i omfattande diskussioner i Sverige. Denna diskussion kännetecknades av en allmän acceptans av avslutningen av Sveriges koloniala historia. Dock noterar Hennessey att detta inte tyder på att Sverige avvisade kolonialismens ideologi och var istället resultatet av svenska förhoppningar om att bevara sin nationella heder och internationella anseende.[134] Det denna studie synliggör i anknytning till Hennesseys forskning är att den svenska koloniala diskursen var oförändrad angående Sveriges koloniala ambitioner sedan överlämning av Saint Barthélemy. Detta är påtagligt i denna studie i och med att de

[132] Bergsten, "Skildringen av afrikaner: En bildanalys över framställningen av afrikaner och västerlänningar i slutet av 1800-talet i brittiska tidningen PUNCH", 39–40.
[133] Djongana, "Africa through British Eyes: The Changing Representation of the D.R. Congo in the London Times, 1885-2006.", 201.
[134] Hennessey," Cutting colonial losses: imperial ideology in media coverage of the 1878 transfer of Saint Barthélemy in Sweden and France", 17.

svenska tidningarna riktade kritik mot den brittiska koloniala expansionen och ifrågasatte motiven med koloniseringen, vilket tyder på att de svenska tidningarna avvisade flera centrala aspekter av den ideologi som var kopplad till kolonialism.

För vidare forskning är det angeläget att jämföra den koloniala diskursen i två olika europeiska länder som inte deltog i den europeiska koloniala expansionen. Det blir därmed möjligt att undersöka och analysera de likheter och skillnader kring diskursernas utformning och hur de påverkades av historia och samtid. Det skulle även vara relevant att undersöka hur europeiska länder utan kolonier påverkades av den växande koloniala ideologien i Europa. Här skulle det vara relevant att jämföra den politiska, sociala eller kulturella utvecklingen och analysera hur de kan kopplas till respektive lands imperialistiska ambitioner. Som tidigare nämnt i denna studies inledning präglas det rådande forskningsläge kring kolonial diskurs av ett fokus på forna, etablerade kolonialmakter, vilket har resulterat i en exkludering av andra länders perspektiv. Därmed är förhoppningen med denna uppsats att påvisa andra länders perspektiv och inspirera en inkludering av ytterligare perspektiv.

Käll- och litteraturförteckning

Källor:

Dagens Nyheter, 2 november, 1893–6 december, 1893.

Göteborgs-Posten, 30 augusti, 1893–14 november, 1893.

London Evening Standard, 11 oktober, 1893–9 april, 1896.

Stockholms Dagblad, 22 augusti, 1893–20 december 1893.

Svenska Dagbladet, 7 april, 1896–18 april, 1896.

The Daily News, 3 oktober, 1893-15 juni, 1896.

Litteratur:

Bergsten, Moa. "Skildringen av afrikaner: En bildanalys över framställningen av afrikaner och västerlänningar i slutet av 1800-talet i brittiska tidningen PUNCH".Kandidatuppsats, Örebro Universitet, 2022.https://oru.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1742637&dswid=498.

Bowden, Brett,T*he Empire of Civilization : The Evolution of an Imperial Idea*.University of Chicago Press, Chicago,2009. https://ebookcentral-proquest-com.proxy.library.ju.se/lib/jonhh-ebooks/reader.action?docID=448527

British Newspaper Archive."Daily News (London)".*The British Newspaper Archive*.Hämtad 3 januari, 2024.https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/titles/daily-news-london

British Newspaper Archive."London Evening Standard"*The British Newspaper Archive*.Hämtad 3 januari, 2024.https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/titles/daily-news-london

Davidson, Basil och Frisch, Maj. *Afrikas historia: grunddrag och konturer.*Stockholm: Rabén & Sjögren, 1969.

Djongana, Faustin Chongombe. "Africa through British Eyes: The Changing Representation of the D.R. Congo in the London Times, 1885-2006". Diss., Swansea University,2012. https://cronfa.swan.ac.uk/Record/cronfa42657.

Foucault, Michel. *The History of Sexuality*. New York: Pantheon Books,1978.

Foucault, Michel. “The Order of Discourse”, I *Untying the Text: A Post-Structuralist Reader*, redigerad av Robert Young, 48-78. London: Routledge & Kegan Paul, 1981.

Foucault, Michel. *Vetandets arkeologi.* Lund: Arkiv,2002.

Fur,Gunlög och Hennessey,John.L. ”Svensk kolonialism, Sverige och kolonialism eller svenskar och kolonialism?”, *Historisk tidskrift* 140, nr.3 (2020):375-384. https://historisktidskrift.se/index.php/june20/article/view/117/56

Gustafsson, Karl-Erik och Per Rydén. *Den svenska pressens historia. 2, Åren då allting hände (1830-1897).* Stockholm: Ekerlid, 2001.

Hennessey, John L.” Cutting colonial losses: imperial ideology in media coverage of the 1878 transfer of Saint Barthélemy in Sweden and France”, *Scandinavian Journal of History,* (2023): 1-2. DOI: 10.1080/03468755.2023.2211981

Iliffe, John, Gunnar Sandin och Ann Schlyter.*Afrika : historien om en kontinent.*Lund: Historiska media, 1997.

Loomba, Ania.*Colonialism/postcolonialism*, 3 uppl.London: Routledge,2015. https://doi.org/10.4324/9781315751245

Magnusson, Lars. *Teorier om imperialism och globalisering*, 3uppl.Stockholm: Prisma,2002.

Norman, Hans. ”När Sverige skulle bli kolonialmakt”. *Populär Historia.* Hämtad 1 januari,2024, https://popularhistoria.se/sveriges-historia/nar-sverige-skulle-bli-kolonialmakt.

Nothias,Toussaint. “Beyond Afro-Pessimism? : British and French Print Media Discourse on Africa”. Diss., University of Leeds,2015. https://core.ac.uk/download/pdf/42605324.pdf

Saccarelli, Emanuele och Varadarajan, Latha. *Imperialism Past and Present*. New York: Oxford University Press, 2015. https://primo.library.ju.se/discovery/fulldisplay?docid=alma998216244003831&context=L&vid=46JUL_INST:jul&lang=en&search_scope=MyInst_and_CI&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=Everything&query=any,contains,imperialism&offset=0

Said, Edward. *Orientalism.*Stockholm:Ordfront,2016.

Spurr, David. *The rhetoric of empire: colonial discourse in journalism, travel writing, and imperial administration.*Durham: Duke University Press, 1993. https://primo.library.ju.se/discovery/fulldisplay?docid=alma998296511503831&context=L&

vid=46JUL_INST:jul&lang=en&search_scope=MyInst_and_CI&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=Everything&query=any,contains,white%20mans%20burden&offset=0

Tosh, John. *Historisk teori och metod*, 3 uppl. Lund: Studentlitteratur, 2011.

Winther Jørgensen, Marianne och Phillips, Louise, *Diskursanalys som teori och metod.* Lund: Studentlitteratur, 2000.